

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGILARI VE İŞSİZLİK
KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE GENEL YETKİNLİK İNANCININ
ARACILIK ROLÜ: GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS

Serap ŞAHİN

OCAK-2023
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGILARI VE İŞSİZLİK
KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE GENEL YETKİNLİK İNANCININ
ARACILIK ROLÜ: GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

**THE MEDIATING ROLE OF GENERAL SELF- EFFICACY ON THE
RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL WORK STUDENTS' SELF-ESTEEM
AND THE UNEMPLOYMENT ANXIETY: GUMUSHANE UNIVERSITY'S
SAMPLE**

YÜKSEK LİSANS

Serap ŞAHİN

**OCAK-2023
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGILARI VE İŞSİZLİK
KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE GENEL YETKİNLİK İNANCININ
ARACILIK ROLÜ: GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

**THE MEDIATING ROLE OF GENERAL SELF- EFFICACY ON THE
RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL WORK STUDENTS' SELF-ESTEEM
AND THE UNEMPLOYMENT ANXIETY: GUMUSHANE UNIVERSITY'S
SAMPLE**

YÜKSEK LİSANS

Serap ŞAHİN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ

**OCAK-2023
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkide Genel Yetkinlik İnancının Aracılık Rolü: Gümüşhane Üniversitesi Örneği**” isimli tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmalarını kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğum intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

27/01/2023

.....

Serap ŞAHİN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında bana yol gösteren, sorduğum hiçbir soruyu cevapsız bırakmayan ve en önemlisi bana benden çok inanan danışmanım, kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ'ye teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmama katkılarından dolayı Prof. Dr. Müge YILMAZ ve Dr Öğr. Üyesi Erkan DİKİCİ hocalarıma, anket çalışmamda destek olan; Dr. Öğr. Üyesi Tuğba TÜRKKAN'a, Arş. Gör. İbrahim YÜCEL'e ve Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerine teşekkür ederim. Arkadaşlarım Pınar KOÇ SARI ve Beyza SAVAŞER'e katkıları için teşekkür ederim. Varlıklarını her zaman hissettiğim çekirdek ailem ve geniş aileme, özellikle bu süreçte bana enerji kaynağı olan canım çocuklarım Ali ve Aslı'ya teşekkür ederim.

Serap ŞAHİN
GÜMÜŞHANE-2023

ÖZET

Bu çalışmada genel yetkinlik inancının, benlik saygısı ve işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide aracılık etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğrenim gören 209 (kadın= 160; erkek=49) lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; işsizlik kaygısı ölçeği, Rosenberg benlik saygısı ölçeği, genel yetkinlik inancı ölçeği ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları araştırmacı tarafından hem basılı formlar hem de online olarak uygulanmıştır. Verilerin analizinde t testi, korelasyon analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Levene F testi, Scheffe Post-hoc testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda benlik saygısı ile işsizlik kaygısı arasındaki ilişki negatif yönde ve düşük düzeyde çıkmıştır. Benlik saygısı ve genel yetkinlik inancı arasındaki ilişki orta düzeyde ve pozitif yönlüdür. İşsizlik kaygısı ve genel yetkinlik inancı arasındaki ilişki ise negatif yönlü ve düşük düzeyde çıkmıştır. Genel yetkinlik inancının işsizlik kaygısı ve benlik saygısı arasındaki ilişkide tam aracılık rolü çıkmıştır. Araştırmada ayrıca demografik değişkenler açısından da anlamlı farklılıklar belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, Genel yetkinlik inancı, İşsizlik kaygısı, Sosyal hizmet

SUMMARY

In this study, the mediating effect of general self efficacy in the relationship between self esteem and unemployment anxiety was examined. The working group of the research consists of 209 undergraduate (woman=160, man=49) who study at Gumushane University Faculty of Health Sciences Department of Social Work. As a data collection tool in research, unemployment anxiety scale, Rosenberg self esteem scale, general self efficacy scale and demographical information form were used. Data collection tools were applied both printed and online by the researcher. In the analysis of the data; t test, correlation analysis, one-way variance analysis (ANOVA), Levene F test, Scheffe Post-hoc test were used. At the end of the research, the relationship between self esteem and unemployment anxiety was negative and low. The relationship between self esteem and general self efficacy is medium and positive. The relationship between unemployment anxiety and general self efficacy was negative and low. The full mediating role of general self efficacy was revealed in the relationship between unemployment anxiety and self esteem. In the research also, significant differences were determined in terms of demographical variants.

Keywords: Self-esteem, General self-efficacy, Unemployment anxiety, Social work.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
EKLER DİZİNİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
1. GİRİŞ	1
2. YAZIN ÖZETİ.....	3
2.1. Sosyal Hizmet Kavramı, Eğitimi, Mesleği, Kariyer Seçenekleri.....	3
2.1.1. Sosyal Hizmet Kavramı ve Kapsamı	3
2.1.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminin Tarihçesi.....	3
2.1.3. Sosyal Hizmet Mesleği	4
2.1.4. Sosyal Hizmet Mesleğinin Temelleri.....	5
2.1.5. Sosyal Çalışmacı ve Sosyal Hizmet Uzmanı Kavramları	6
2.1.6. Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının Kariyer Seçenekleri	6
2.1.6.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları.....	6
2.1.6.2. Özel Sektör.....	8
2.1.6.3. Yerel Yönetimler.....	8
2.1.6.4. Girişimcilik	8
2.1.6.5. Diğer Seçenekler	9
2.2. Benlik Saygısı (Öz Saygı).....	10
2.2.1. Benlik ve Benlik Saygısı Kavramı	10
2.2.2. Benlik Saygısının Gelişimi ve Önemi.....	11
2.2.3. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	12
2.3. İşsizlik Kaygısı.....	14
2.3.1. Kaygı	14
2.3.2. Kaygı Türleri.....	14
2.3.3. Kaygının Özellikleri.....	15

2.3.4. Kaygının Nedenleri ve Belirtileri.....	16
2.3.5. İşsizlik	18
2.3.5.1. Genç İşsizlik ve Boyutları.....	19
2.3.5.2. Genç işsizliğin Sonuçları	19
2.3.6. İşsizlik Kaygısı.....	20
2.3.6.1. Sosyal Hizmet ve İşsizlik Kaygısı.....	20
2.3.7. İşsizlik Kaygısı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	22
2.4. Genel Yetkinlik İnancı	25
2.4.1. Sosyal Öğrenme Kuramı	25
2.4.2. Genel Yetkinlik İnancı	26
2.4.3. Genel Yetkinlik İnancının Gelişimini Etkileyen Faktörler	26
2.4.4. Genel Yetkinlik İnancının Boyutları.....	27
2.4.5. Genel Yetkinlik İnancının Kaynakları	28
2.4.6. Genel Yetkinlik İnancını Etkileyen Psikolojik Süreçler	29
2.4.7. Genel Yetkinlik İnancı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar	29
3. YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	33
3.3. Hipotezler.....	34
3.4. Veri Toplama Araçları	35
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	35
3.4.2. Rosenberg Öz Saygı Ölçeği	35
3.4.3. İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği	35
3.4.4. Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği	36
3.5. Veri Analizi.....	36
4. BULGULAR.....	37
4.1. Korelasyon Analizine Ait Bulgular.....	42
4.2. Aracılık Analizine Ait Bulgular	44
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	46
5.1. Öneriler	53
EKLER.....	73
ETİK KURUL KARARI	79
ÖZGEÇMİŞ	82

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. (Yakın gelecek) Mezuniyet Tablosu (Alptekin vd., 2021).	21
Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklere göre dağılımı	34
Tablo 3. Genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı ölçeklerinden elde edilen puanlara ait betimsel değerler	37
Tablo 4. Cinsiyete göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız gruplar t testi sonuçları.....	37
Tablo 5. Sınıf düzeyine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları	38
Tablo 6. Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları.....	39
Tablo 7. Annenin eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları ..	40
Tablo 8. Babanın eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları ..	41
Tablo 9. Yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları.....	42
Tablo 10. Genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Pearson korelasyon katsayıları.....	43
Tablo 11. Regresyon analizi sonuçları	45

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 2020-2022 İşsizlik oranları (TÜİK, 2022).....	18
Şekil 2. 2020-2022 İstihdam oranları (TÜİK, 2022).....	19
Şekil 3. 2006-2021 Açılan sosyal hizmet lisans programları (Alptekin vd., 2021).	21
Şekil 4. Yıllara göre sosyal çalışmacı atamaları (Alptekin vd., 2021).....	22
Şekil 5. Araştırma modeli	33
Şekil 6. Benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerindeki etkisinde genel yetkinlik inancının aracı rolünü, ** $p<0.01$, c^1 =genel yetkinlik inancı üzerinden oluşan dolaylı etki	44

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Demografik Bilgi Formu	73
Ek 2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	75
Ek 3. İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği.....	76
Ek 4. Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği	77
Ek 5. Araştırma İzni	78

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AMATEM	: Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
APA	: American Psychology Association- Amerika Psikoloji Birliği
Der	: Derleyen
IASSW	: International Association of Schools of Social Work- Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Federasyonu
IFSW	: International Federation of Social Work - Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu
LÖSEV	: Lösemili Çocuklara Sağlık ve Eğitim Vakfı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SSYB	: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurum
vd.	: Ve diğerleri
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

1. GİRİŞ

Günümüz Türkiye'sinin önemli problemlerinden biri olan işsizlik, henüz eğitim yıllarından itibaren gençlerde kaygıya sebep olabilmektedir. Özellikle son yıllarda sosyal hizmet bölüm ve mezun sayısındaki artışa rağmen istihdamın kısıtlı kalması sosyal çalışmacıların işsizler ordusuna katılmasına neden olabilmektedir (Akçay ve Alpoğlu, 2020).

Türkiye'de 73 üniversitede sosyal hizmet lisans programı vardır. 2021-2022 eğitim öğretim yılında sosyal hizmet bölümü lisans programlarına 10 bin civarında öğrenci kayıt yaptırmıştır (URL-1, 2022). Bu da her yıl binlerce mezun ve işsiz demektir. Öyle ki, sosyal hizmet alanı 2015 yılından bugüne en yüksek işsizlik oranına sahip alandır (Özen, 2021:4). Bir kariyer ve meslek sahibi olma hedefi ile üniversiteye giren öğrenciler için bu durum işsizlik kaygısını besleyecek bir durum olarak nitelendirilebilir.

Kaygı, bireyin muhtemel tehlike durumu veya tehlike beklentisi karşısında yaşadığı endişe, huzursuzluk halidir (Çoban ve Karaman, 2013). İşsizlik kaygısı ise bireyin iş sahibi olamama veya işini kaybetme endişesidir (Aytaç ve Keser, 2002). Kaygı üzerinde etkili faktörler incelendiğinde cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, okul başarısı, ebeveyn tutumu ve mesleği gibi faktörler öne çıkabilmektedir. Bunların yanı sıra kaygı üzerinde olumlu etkisi olduğu saptanmış olan benlik saygısı ve genel yetkinlik inancı gibi kişisel özellikler de (Begue, 2005; Burger, 2006; Varol, 1990) araştırmaya dahil edilmiştir.

Genel yetkinlik inancı; “öz yeterlik algısı”, “yetkinlik beklentisi”, “öz yetkinlik” gibi kavramlarla da ifade edilen, kökeni Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme kuramına dayanan bir kavramdır (Bandura, 1977; Kaplan, 2000). Genel yetkinlik inancı ve benlik saygısı zaman zaman birbirine karıştırılmaktadır. Ancak aralarındaki en belirgin fark kapsadığı etki alanıdır. Genel yetkinlik inancı bireyin uzun veya kısa vadede gerçekleştirmek istedikleri konusunda kendine ve becerilerine olan inancıdır. Benlik saygısı ise, kişinin öz değerlendirmeleri sonucu duyduğu memnuniyeti temsil etmektedir (Stajkovic ve Luthans, 2003:132).

Araştırmanın amacı; sosyal hizmet öğrencilerinin benlik saygısı, işsizlik kaygısı, genel yetkinlik inançları arasındaki ilişkiyi incelemek ve genel yetkinlik inancının bu ilişkideki aracılık rolünü araştırmaktır. Ayrıca söz konusu değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

Araştırmadaki değişkenlerin bir arada kullanıldığı başka bir araştırma olmaması ve elde edilecek sonuçların araştırmacı, eğitimci ve öğrencilere farkındalık kazandırması yönüyle önemli olacağı düşünölmektedir. Sosyal hizmet mezunlarının işsizlik probleminin uzun bir geçmişi olmaması, dolayısıyla bu konuda fazla araştırma olmaması sebebiyle de literatüre önemli bir katkı sağlanacağı düşünölmektedir.

Araştırma; 2021-2022 eğitim ğretim yılı Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Faköltesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırma; Kişisel Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği ve Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği'nden sağlanan verilerle ve bulguların değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler ile sınırlıdır.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazın (literatür) özeti aktarılmıştır. İkinci bölümde materyal ve yönteme yer verilmiştir. Üçüncü bölümde analizler sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise ulaşılan sonuçlar ve daha önce yapılan benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlar tartışılacaktır. Son olarak geliştirilen önerilere yer verilecektir.

2. YAZIN ÖZETİ

2.1. Sosyal Hizmet Kavramı, Eğitimi, Mesleği, Kariyer Seçenekleri

2.1.1. Sosyal Hizmet Kavramı ve Kapsamı

Sosyal hizmet; insani ihtiyaçların, sosyal problemlerin çözümünü hedef alan aynı zamanda sosyal işlevselliğin artırılmasında rol oynayan bir disiplindir. Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Federasyonu (IASSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (IFSW) tarafından güncellenmiş tanımda:

Sosyal hizmet, sosyal değişimi, kalkınmayı ve toplumsal birliği sağlayan, insanları güçlendiren ve bağımsızlaştıran uygulama temelli bir meslek ve akademik bir disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri sosyal hizmetin merkezini oluşturur. Sosyal hizmet teorileri, sosyal, beşeri bilimler ve yerel bilgi ile desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarıyla mücadele etmek ve iyilik halini geliştirmek için insanlarla ve yapılarla çalışır (2014).

Sosyal hizmet alanı; çocuklar, yaşlılar, işsizler, engelliler, mülteciler, göçmenler, istismar ve madde bağımlıları gibi toplumun dezavantajlı gruplardır. Bunu gerçekleştirirken de ötekileştirmeden, toplumun geneliyle uyum içinde olacak şekilde faaliyetlerini sürdürür (Tekin ve Tuncay, 2021).

Sosyal hizmeti diğer disiplinlerden ayıran özellikler incelendiğinde; disiplinin uygulama temelli olduğu ve birey-toplum sorunlarına çözüm odaklı yaklaştığı görülmektedir (Yolcuoğlu, 2014a). Geniş faaliyet alanına sahip sosyal hizmet disiplininin çalışma kapsamı; birey, aile, grup veya toplum olabilir. Uygulamalar ise; mikro, mezzo, makro düzeyde olmaktadır (Duyan, 2012:29). Mikro düzeyde uygulamalar; bireye ve bireyin yakın çevresine yönelik problemlerin çözümüne yönelik uygulamaları ihtiva etmektedir. Mezzo uygulamalar; okul, iş yeri gibi kurumları kapsayıp, bireyi güçlendirebilecek uygulamalardır. Makro uygulamalar ise; toplumun geneliyle alakalı olup, sosyal politika üretmeye ve sosyal adaleti sağlamaya yöneliktir (Cılga, 2004:32; Horesji ve Sheafor, 2003:4).

2.1.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminin Tarihçesi

Türkiye’de 1959 yılında çıkarılan 7355 sayılı Yasa ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (SSYB) içinde, sosyal hizmetler enstitüsü kurulması için kanun çıkarılmıştır. Ancak sosyal hizmet eğitiminin bir üniversite çatısı altında kurulması 1961 yılında

gerçekleşmiştir. Sosyal Hizmetler Enstitüsüne bağlı, lisans eğitimi veren Sosyal Hizmetler Akademisi kurulduğunda Birleşmiş Milletler eğitimci desteği sağlamıştır (Alptekin, 2016:59; Karataş ve Erkan, 2011:47). Sosyal Hizmetler Akademisi'nin kuruluşundan altı yıl sonra Hacettepe Üniversitesi çatısı altında “Sosyal Çalışma Yüksekokulu” kurulmuştur. 1982 yılında ise bu iki kurum Hacettepe “Sosyal Hizmetler Yüksekokulu” adı altında birleşmiştir (Özdemir, 2001:89). 2002 yılına kadar tek kurum tarafından verilen sosyal hizmet eğitime, bu tarihte Başkent Üniversitesi de bölüm açarak katılmıştır. 2006 yılından itibaren açılan sosyal hizmet bölüm sayısı hızla artmıştır (Alptekin, 2021:48).

Geçmişteki mezun sayısının yetersiz kalması bugünkü büyümeye gerekçe olarak gösterilse de, bu durum eğitimdeki nitelik tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Çünkü artan bölüm sayısına rağmen öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu sosyal hizmet alanının dışındaki alanlardan sağlanmaktadır (Işıkhah vd., 2016). Bir diğer tartışma konusu ise sosyal hizmet eğitiminde açık öğretim seçeneğinin var olmasıdır. Sosyal hizmet eğitimi konusunda ABD'deki genelci eğitim sistemi benimsenmiş olmasına rağmen, açık öğretim konusunda önemli farklılıklar vardır. Sosyal Hizmet Okulları Derneği ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin 10. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştay bildirisinde (2020); “açık öğretim/uzaktan eğitimin Amerika ve Avrupa’da da sürdürüldüğünü ancak gelişmiş prosedürler uygulandığını, öğrenci sayısının makul olduğu, akreditasyon sürecinin geçerli olduğu” ifade edilmiştir. Dolayısıyla Türkiye’deki sosyal hizmet açık öğretiminin yeniden düzenlenmesi gerektiği ya da bu programların kapatılması gerektiği savunulmaktadır (Alptekin, 2021). Bugün gelişmiş ülkelerde uzaktan sosyal hizmet eğitiminde “esnek öğrenme modeli” denilen “çevrim içi eğitim” kullanılmaktadır. Bu modelin örgün eğitime yakın, uzaktan eğitim için iyi bir fırsat olduğu savunulmaktadır. Çevrim içi eğitimde akademisyen- öğrenci etkileşimi yoğundur. Bilgi belge paylaşımı vardır. Video konferans, tartışma grupları da bu eğitimin unsurları arasındadır. Bireysel ve sosyal süreç dikkat çekmektedir. Diğer taraftan uzaktan eğitim programlarının yüksek fiyatları ve sosyal hizmet eğitiminin tamamen uzaktan eğitimle mümkün olamayacağı gerçeği uzaktan eğitimin dezavantajları arasında gösterilmektedir (Payne, 2008; Taylor, 2001; Tuncay, 2020).

2.1.3. Sosyal Hizmet Mesleği

Sosyal refah sistemindeki kurum ve yapıların zamanla insan ve toplum sorunları karşısında yetersiz kalması sonucu sosyal hizmet mesleği ortaya çıkmıştır. Meslek olarak sosyal hizmet, sosyal refahın sağlanmasına aracılık etmektedir (Kut, 1988:8).

Aracılık rolünü yerine getirirken de sosyal politikaları kullanır. Sosyal politikalar içerdiği yasa ve düzenlemelerle yol göstericidir, denebilir (Yolcuoğlu, 2014b).

Disiplinlerde önce bilgi birikimini sağlayıp, daha sonra bu birikimin mesleğe aktarılması söz konusu iken sosyal hizmet mesleğinde bu durum tam tersi olmuştur. Yani önce mesleğe dayalı uygulamanın, ardından da disiplinin ortaya çıktığı söylenebilir. Zamanla belli bir sistematığa oturtulan sosyal hizmet disiplininin, diğer disiplinlerle ilişki kurup, mesleki uygulamalarla beslendiği savunulmaktadır. (Kongar, 2007:46-47).

2.1.4. Sosyal Hizmet Mesleğinin Temelleri

Sosyal hizmet mesleği üç temel direk üzerine kuruludur. Bunlar; bilgi, beceri ve değerdir. Üç kavram sosyal hizmet mesleği için evrensel nitelik taşır. Ancak meslek bireye, topluma, coğrafyaya göre farklılık gösterebilir. Yerel bilgi ile anlama kavuştuğu söylenebilir (Gencer, 2017).

İnsan davranışı ve sosyal çevreyi düşünme, kavrama yöntemleri sosyal hizmetin bilgi temelini oluşturur. Bu nedenle sosyal hizmet eğitimi hem sosyal bilimler perspektifi hem de mesleki bilgiyi kapsamaktadır denilebilir. Mesleki bilgi temelinin kapsamını ise; sosyal hizmet felsefesi, sosyal hizmet geçmişi, sosyal hizmetin pratikteki tatbik alanları, teori modelleri ile birlikte uygulama modelleri, yasal dayanaklar, sosyal politika, kültür ile ilişkili özellikler, öz farkındalık ve araştırmanın oluşturduğu söylenebilir (Dubois ve Miley, 2010).

Sosyal hizmetin beceri temeli, bilgi temelinin yardımcısı ve tamamlayıcısı rolündedir. Dolayısıyla etkin bir sosyal hizmet uygulaması için gerekli becerileri edinmek ve geliştirmek gerekebilir. Sosyal hizmet mesleğinin beceri temeli iki bileşenden oluşmaktadır. İlki, mevcut becerileri belli bir temele dayandırmak, pekiştirmek, güçlendirmek ve keskinleştirmektir. Diğeri ise yeni becerileri fark etmek, anlamak, geliştirmektir (Thompson, 2019).

Değer temeli, sosyal hizmet disiplini meslekleştiren bileşenlerden biridir. Değerler, bireylerin olaylar karşısında gösterdikleri tutumu ve eylemi şekillendiren önemli etmenlerdir. Örneğin; yargılayıcı olmayan tutum, müracaatçıyı olduğu gibi kabul etmek bir değerdir. Kendi kaderini tayin hakkı, empati, bireyselleştirme ve bireyselleşmekten uzaklaşma da birer değerdir. Mesleki uygulamada değerlerin kesin sınırlara sahip olmadığı bununla birlikte değişken olduğu söylenebilir (Thompson, 2019).

2.1.5. Sosyal Çalışmacı ve Sosyal Hizmet Uzmanı Kavramları

Sosyal çalışma ve sosyal hizmet kavramları sıklıkla literatürde eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Yolcuoğlu (2014b) da bu iki kavramı eş anlamlı kabul etmekte, buna binaen sosyal çalışmacı ve sosyal hizmet uzmanı kavramlarının birbirleri yerine kullanılabileceğini ifade etmektedir. Tıpkı öğretmen-muallim, öğrenci-talebe kelimeleri gibi sosyal çalışmacı-sosyal hizmet uzmanı ifadelerinin eş ifadeler olduğunu savunmaktadır. Kongar (2007) ise bu iki ifadenin birbirinden farklı olduğunu ifade etmektedir. Sosyal çalışmacının sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren birçok meslek mensubundan yalnızca biri olduğunu ve sosyal hizmet uzmanına göre daha kısıtlı bir çalışma alanına sahip olduğunu savunmaktadır (Kongar, 2007).

Türkiye’de sosyal hizmet uzmanının ya da sosyal çalışmacının yetişmesi için asgari kriter lisans eğitimidir. Gelişmiş ülkelerde ise yüksek lisans eğitimi çok daha yaygındır. Mesleğin sosyal hizmet “uzmanlığı” olarak ifade edilmesi bununla alakalıdır (Tekin ve Tuncay, 2021:49).

Sosyal hizmet çalışma alanının geniş olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla mesleğin temsilcileri birçok alanda donanımlı ve bilgili olmalıdır. Çünkü sosyal hizmet pek çok kesimden farklı gereksinimlere sahip bireylerle çalışmaktadır. Bu sebeple mesleği icra eden sosyal hizmet temsilcileri birçok özelliğe sahip olmalıdır. Bu özellikler;

- 1-Başarısızlığı tolere edebilmek,
- 2- Gereksinimli bireylerin hayatına olumlu katkılarda bulunabilmek,
- 3- Yaptığı meslekten yüksek kazançlar beklememek,
- 4- Sosyal adaletsizlikle savaşmayı misyon edinmek, şeklinde sıralanabilir (Zastrow, 2015).

2.1.6. Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının Kariyer Seçenekleri

Eğitimi tamamlayan sosyal hizmet lisans bölümü öğrencileri için kariyer seçenekleri çeşitlidir. Başlıca seçenekler; kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler ve girişimcilik olarak sayılabilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının istihdam alanı diğerlerine göre daha geniştir. Ücret ve kariyer uygulamaları performansa göre değil kıdeme göre belirlenmektedir (Özdemir ve Aras, 2015).

2.1.6.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları

1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlar;
- Merkez teşkilatı

- Sosyal hizmet merkezleri
- Huzurevleri
- Engelli bakım merkezleri
- Aile danışma merkezleri
- Çocuk ve gençlik merkezleri
- Sevgi evleri
- Kadın konukevleri
- ŞÖNİMLER
- İş-kur il müdürlükleri
- Sosyal dayanışma vakıfları

2. Sağlık Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlar;

- Merkez teşkilatı
- İl sağlık müdürlükleri
- Kamu hastaneleri
- Aile sağlığı merkezleri
- Hasta hakları birimi
- Toplum sağlığı merkezleri
- Amatem
- Anne-çocuk sağlığı merkezleri
- Aile planlaması merkezleri

3. Adalet Bakanlığında;

- Çocuk mahkemeleri
- Islah evleri
- Cezaevleri

4. Gençlik ve Spor Bakanlığında;

- Gençlik merkezleri
- Kredi ve yurtlar kurumu

5. İl Göç Müdürlükleri

6. Milli Eğitim Bakanlığı

7. Üniversitelerde;

- Akademisyenlik,
- Üniversite hastaneleri
- Sosyal hizmet birimleri

8. Türk Silahlı Kuvvetleri

9. Emniyet Genel Müdürlükleri

10. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığında sosyal hizmet mezunları istihdam edilebilir (Işıkkhan vd., 2016; URL-2, 2022)

2.1.6.2. Özel Sektör

Özel sektör kurum ve kuruluşları;

- Engelli eğitim merkezleri
- Engelli bakım merkezleri
- Hastaneler
- Kreşler
- Gündüz bakımevleri
- Çocuk kulüpleri
- Huzurevleri
- Şirketlerin halkla ilişkiler birimleri
- Lösev
- Açev
- Kızılay’da sosyal hizmet bölümü mezunları iş bulabilir (URL-2, 2022).

2.1.6.3. Yerel Yönetimler

Sosyal hizmet lisans mezunları için istihdam, öğrenciler için staj seçeneklerinden biri de yerel yönetimlerdir. İl ve ilçe belediyeleri, sosyal hizmet uygulama alanlarına örnek gösterilebilir. Özellikle büyükşehirlerin yoksul, engelli, çocuk, yaşlı, gençlere yönelik sosyal hizmet birimleri; kreş, yuva, huzurevi, sığınma evi, gençlik merkezleri, aile danışma merkezleri, toplum merkezleri seçenekler arasındadır. Sosyal çalışmacılar bu birimlerde faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu konu ile ilgili 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu “yoksul, muhtaç kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımları” belirtmekte, dolayısıyla bu hizmetleri ulaştıracak sosyal hizmet alanına dikkat çekmektedir (Kesgin, 2020). Ancak Türkiye’de büyükşehir konumunda olup, sosyal çalışmacı kadrosuna sahip olmayan belediyelerin sayısı oldukça fazladır.

2.1.6.4. Girişimcilik

Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi alan bireylerin mesleki tercihlerinde kamu sektörü ilk sırada olmasına rağmen, kamu kurum ve kuruluşlarına atanma gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Özel sektörün çalışma şartlarının zorlayıcı olması ve özel sektör kuruluşlarının kısıtlı sayıda olması, sosyal hizmet mezunlarını alternatif istihdam

alanlarına yönlendirmektedir. Özel sektör çalışanı olmak yerine iş veren veya girişimci olmak bu alternatiflerden bazılarıdır.

Sosyal hizmet bölümü mezunları özel sektörde; huzurevi, hastane, bakım merkezi, rehabilitasyon merkezi, kreş ve anaokulu, aile danışmanlığı merkezi gibi işletmeler açabilirler. Fakat girişimcilik için sermaye önemli faktördür (Ayan-Kocabaş, 2019).

2.1.6.5. Diğer Seçenekler

Sosyal hizmet mesleğinin kariyer seçeneklerinden biri de “endüstriyel sosyal hizmet” alanıdır. Türkiye’de uygulama alanı çok kısıtlı kalsa da sanayileşme yolunda ilerleyen ülkeler için ihmal edilmemesi gerekli bir alandır. Çünkü yıllar içerisinde sanayileşme ile kentleşmenin paralel ilerlemesi birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Özellikle köyden kente göç ile oluşan kültür farklılıkları adaptasyon sorununu ortaya çıkarmıştır. Fabrika, atölye gibi yerlerde çalışan işçiler için; ailevi, iktisadi, çalışma hayatı ile ilgili sıkıntılar her zaman var olmuştur. Endüstriyel sosyal çalışma alanı bu gibi sorunlara çözüm üretmek için vardır. Sosyal çalışmacı; iş veren, sendikalar ve diğer iş kolları vasıtasıyla sorunlara çözüm arar. Örneğin; fabrika, atölye gibi yerlerde kreş açılması, işçiler için toplu konut projeleri, işçilerin çocukları için toplu sünnet organizasyonları, spor faaliyetleri, tüketim kooperatifleri Türkiye’de yaygın olmasa da gerçekleşen sosyal çalışma faaliyetleridir (Akmanlı, 2019). Endüstriyel sosyal hizmetin yaygınlık kazanması hem toplumsal refahın yükselmesi hem de istihdam alanlarının genişlemesi adına faydalı olacaktır.

Sosyal hizmet mesleğinin kariyer seçeneklerinden bir diğeri de “okul sosyal hizmeti” alanıdır. Aykara (2011)’ya göre bu alan, öğrencilerin okula ve topluma adapte olması açısından mühim olabilmektedir. Özellikle okula uyum problemi yaşayan; sosyal, duygusal, ekonomik sıkıntı içerisindeki öğrenciler okul sosyal hizmetinin konusunu oluşturmaktadır. Meslek elemanlarının okullardaki mevcut personelle ve ailelerle ortak çalışmalar yaparak sorunlara çözüm aramaktadırlar.

Avrupa, Amerika, Asya kıtalarında çok yaygın olan hatta bazı Afrika ülkelerinde eğitim sistemi içerisine yerleşmiş okul sosyal hizmeti Türkiye’de yeterince gelişmemiştir (Gencer, 2017). Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi gibi üniversiteler bünyesinde okul sosyal hizmeti üzerine yoğun akademik çalışmalar yapılmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının pandemi döneminde hayata geçirdiği “Okul Destek Projesi” ile ailelere online rehberlik ve sosyal ekonomik destek sunulmuştur. Ekim 2020 verilerine göre 16.340 çocuk ve dolayısıyla aileleri bu destekten faydalanmıştır (URL-3, 2022). Bu ve benzeri örnekler çoğaltılabilir. Ancak

yıllardır beklenen MEB'in okul sosyal hizmet uzmanı atamaları henüz hayata geçirilmemiştir.

2.2. Benlik Saygısı (Öz Saygı)

2.2.1. Benlik ve Benlik Saygısı Kavramı

Benlik veya öz kavramı, bireyin kendini nasıl tanımladığıyla ilgili bir kavramdır. Örneğin; dünyada aynı ad ve soyada sahip başka bireyler de vardır. Ancak her birey kendini diğerlerinden farklı görebilmektedir. Bireyi farklı kılan ise kendi hakkındaki algılarıdır. Geçmişten bugüne dış dünya ile gerçekleşen etkileşimlerin, geri bildirimlerin bireyin iç dünyasında çözümlenmesi, yorumlanması sonucu bireyin kendi hakkındaki algıları ve benliğinin oluştuğu söylenebilir. Benlik saygısı veya öz saygı ise; bireyin kendi hakkında değerli ve önemli olma ile ilgili tutumudur. Bireyin kendini sevmesi, takdir etmesi, değerli bulması, onaylaması ile ilgili bir kavramdır (Erol ve Öztep, 2015:172; Köknel, 1987:140; Oktan ve Şahin, 2010:546).

Rosenberg'e göre benlik saygısı, bireyin kendisi ile alakalı negatif ve pozitif değerlendirmelerinin sonucudur. Birey kendisi hakkında negatif algıya sahipse benlik saygısı düzeyi düşük, pozitif algıya sahip ise benlik saygısı düzeyi yüksek denilebilir (Yanbastı, 1996). Tözün (2010) ise benlik saygısını; bireyin ego ile süper ego arasındaki farkı değerlendirmesinin sonucu olarak ifade etmektedir. Baltaş (2020)'a göre benlik saygısı, bireyin kendisini değerli görmesi ile ilişkili bir kavramdır. Buna göre benlik saygısı, bireyin sadece başarılı olduğunda değil, başarısızlık durumunda da değerli olduğu anlayışını temsil etmektedir.

Benlik saygısının çeşitli alt boyutları vardır. Buna göre benliğin duygusal ve sosyal boyutları; bireyin kendi ihtiyaçlarına duyarlı olması ve onları karşılarken başkalarına zarar vermemesi, çevresi ile uyumlu olmasıdır. Bireyin kendini tanıması, olumlu yönlerine odaklanmasıdır. Olumsuz yönleri olabileceğini kabullenmesi ancak buna rağmen kendini değerli görebilmesidir. Bireyin yaradılıştan gelen fiziksel özelliklerinden memnun olması benliğin fiziksel boyutudur. Benliğin akademik boyutunda ise bireyin kişisel gelişimi ile akademik gelişiminin aynı doğrultuda olması ve bu durumdan memnuniyet duyulması söz konusudur (Baybek ve Yavuz, 2005; Bogenç ve Kuzgun, 1995; Önder, 1997; Özden, 2005).

Benlik saygısı düzeyini belirleyen çeşitli faktörler vardır. Kardeş sayısı, doğum sırası, sosyo-ekonomik durum, ebeveynlerin; medeni durumu, mesleği, benlik saygısı düzeyini belirleyebilmektedir. Ebeveynlerin ilgisiz ya da otoriter olması benlik saygısını

düşüren etmenler arasında sayılabilir. Sosyo-ekonomik yönden üst sınıftaki gençlerin benlik saygısı düzeyi alt sınıftakilerin benlik saygısı düzeyine göre yüksek olabilmektedir (Yörükoğlu, 2016).

Yukarıda belirtilen faktörler dışında; bireyin fiziksel ve psikolojik sağlık durumu da benlik saygısını etkileyen faktörlerdendir. Başarı, bilişsel özellikler ve yetkinlik inancı belirleyici faktörler olarak sıralanabilir (Ayvalı, 2012).

Yetkinlik inancı faktörünün benlik saygısına etkisi incelendiğinde; yetkinlik inancındaki azalmanın benlik saygısını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Öyle ki, bireyin amaçlarına ulaşma konusundaki olumsuz değerlendirmeleri, yetkinlik inancını buna bağlı olarak da benlik saygısını düşürebilir (Maddux, 1995). Diğer taraftan yetkinlik inancı yüksek bireyler kendi yetenekleri doğrultusunda seçimler yaparken (Bandura, 1995) benlik saygısı yüksek bireyler kendilerine ulaşılabilir amaçlar edinir ve çaba gösterebilir (Kuzgun, 2009).

2.2.2. Benlik Saygısının Gelişimi ve Önemi

Benlik saygısı bireyin doğumunu takip eden ilk yıllardan itibaren oluşmaya başlar. Çocuk ve ergenlerde benlik saygısı gelişiminde ebeveynler, yakın arkadaşlar önemli rol oynayabilmektedir. Bireyin kendine yakın gördüğü kişilerden onay ve destek alması önem arz etmektedir. Ebeveynleri ve çevresi tarafından destek gören, ihmal ve istismardan uzak büyüyen çocukların benlik saygısı olumlu yönde gelişim gösterebilmektedir (Harter, 1993). Erken çocukluk döneminden başlamak üzere ebeveynlerin destekleyici, demokratik tutumları yüksek benlik saygısının gelişiminde pay sahibi olabilmektedir. Zorlu yaşam koşullarıyla mücadeleyi kolaylaştıran yüksek benlik saygısının, psikolojik sağlamlık ile arasında bağ olduğu söylenebilir (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011). Diğer taraftan çocuktan kapasitesinin üzerinde talep ve beklenti içerisinde olan ebeveyn tutumları benlik saygısı gelişimini olumsuz etkileyebilir (Mellin, 2010).

Düşük benlik saygısının aralarında kaygı, yeme bozuklukları, yalnızlık gibi örneklerin olduğu birçok problemle bağlantılı olduğu saptanmıştır. Ayrıca düşük benlik saygısına sahip birey kaygı hissettiğinde; insanları, olayları yanlış değerlendirebilmektedir. Kolayca sevilmediği yanılgısına düşebilir. Diğer taraftan yüksek benlik saygısı olan birey girişken olup risk alabilir. Sosyal etkiye karşı dirençli olabilir. Sahip olduğu yeteneklere odaklanıp bunları kullanabilir. Benlik saygısı bir nevi motivasyondur, denilebilir (Baumister vd., 2003; Kağıtçıbaşı, 2021; Murray vd., 1998).

2.2.3. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Yapılan literatür taramalarında benlik saygısı ile ilgili çok sayıda araştırma göze çarpmaktadır. Bunlardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Yılmaz (2000)'ın yaptığı araştırmanın çalışma grubunu Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda öğrenim gören 306 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık seviyeleri arasındaki ilişki ve değişkenlerin sosyo demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya göre öğrencilerin benlik saygısının; aile tipi, ailede kronik hastalık, ebeveynlerde üveylik, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yer, duygularını ifade etmekte güçlük çekmek gibi değişkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan öğrencilerin benlik saygısının; aylık gelir, yaş, kardeş sayısı, anne babanın eğitim durumu ve mesleği gibi değişkenlere göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönlü, anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Akman ve Balat (2004), yaptıkları araştırmada Ankara ilindeki çeşitli liselerde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmaya farklı sosyo ekonomik düzeye sahip, devlet liselerinde ve özel liselerde öğrenim gören 482 öğrenci katılmıştır. Hem kız hem de erkek öğrencilerin benlik saygısı puanları yüksek çıkmıştır. Cinsiyete göre farklılık olmadığı gibi sınıflar arası benlik saygısı puan ortalamalarında da farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca sosyo ekonomik düzey açısından öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında farklılık çıkmamıştır.

Begue (2005), 186 üniversite öğrencisine yönelik yaptığı araştırmada öğrencilerin yetkinlik inançları ve benlik saygıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Farklı sosyal ortamlarda yürütülen araştırmada, istenilmeyen sosyal ortamlarla baş etme konusunda yetkinlik inancı yüksek olan öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri de yüksek çıkmıştır. Yetkinlik inancı ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir.

Ottekin (2009)'ın yaptığı araştırma Konya Selçuk Üniversitesinde ailelerinden uzakta öğrenim gören, 350 öğrencinin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeylerini incelemeye yöneliktir. Araştırmaya göre; öğrenim görülen bölüm, anne baba eğitim düzeyi, anne baba sağlık ve beraberlik değişkenlerine göre benlik saygısı ve umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin benlik saygısı kız öğrencilerden yüksek çıkarken umut düzeyine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Sosyo ekonomik durum değişkenine göre aylık gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin umut düzeyi, aylık gelir düzeyi düşük olanlara göre yüksek çıkmıştır. Aynı değişkenin benlik saygısı üzerinde anlamlı bir farklılığı olmadığı

tespit edilmiştir. Öğrencilerin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlı çıkmıştır.

Tekin (2018), yaptığı araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının mesleki benlik saygılarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Türkiye çapında 150 sosyal hizmet uzmanına ulaşılmıştır. Katılımcıların mesleki benlik saygıları mesleki değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermiştir. Aylık gelir, mesleki deneyim süresi, eğitim düzeyi, görüşme odası, görüşme süresi gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık gözlenirken cinsiyet, medeni durumu, çocuk sayısına gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Cengiz (2018), yaptığı araştırmada işsiz bireylerin benlik saygısı, psikolojik dayanıklılık, umutsuzluk, intihar bilişleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya Antakya ilçesinde yaşayan 215 üniversite mezunu işsiz katılmıştır. Katılımcıların yaş, medeni durum, cinsiyet, gelir düzeyi ve mezun olunan bölüme göre benlik saygısı düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların devlet veya vakıf üniversitesinden mezun olma ve iş bulma konusunda ümitli olma durumlarına göre benlik saygısı ölçeği puanlarında anlamlı farklılık çıkmamıştır. Sonuç olarak üniversite mezunu işsizlerin, benlik saygısı ile psikolojik dayanıklılık değişkenleri arasında pozitif anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Benlik saygısı ile umutsuzluk ve intihar bilişleri arasında negatif anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Yılmaz (2019)'ın yaptığı araştırma üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve işsizlik kaygıları arasındaki ilişkide umudun aracılık rolünü belirlemeye yöneliktir. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 334 öğrenci oluşturmaktadır. Sonuçlara göre öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri; cinsiyet, yaş, bölüm değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Ancak iş bulma ümidi değişkenine göre iş bulma ümidi olmayan öğrencilerin, iş bulma ümidi olan öğrencilere göre benlik saygı düzeyleri yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin benlik saygısı ile umutsuzluk düzeyleri arasında ve benlik saygısı ile kaygı düzeyleri arasında negatif yönlü ilişki çıkmıştır.

Aslan-Nergiz (2020)'in yaptığı araştırma öğrencilerin benlik saygısı ve kaygı seviyelerini tespit etmeye, bunların sosyo-demografik faktörlere göre farklılaşma durumlarını incelemeye yöneliktir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde öğrenim gören 407 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin benlik saygısı seviyeleri cinsiyet, medeni durum, gelir durumu, sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüme göre anlamlı farklılaşmamaktadır. Benlik saygısı düzeyleri yaş dağılımına göre incelendiğinde; 18-20 aralığındaki öğrencilerin benlik saygısı seviyesi 21-23, 24 yaş ve

üzeri öğrencilere göre yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin genel kaygı durumları incelendiğinde yaş ve gelir durumu faktörlerine göre anlamlı farklılaşma söz konusudur. Ancak medeni durum, sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüm değişkenlerinde anlamlı farklılaşma çıkmamıştır. Benlik saygısı düzeyi ile kaygı düzeyi arasında negatif, düşük seviyede ilişki çıkmıştır. Kaygının benlik saygısını yordama seviyesi (%7,2) benlik saygısının kaygıyı yordama seviyesinden (%5,8) yüksek çıkmıştır.

Özlu (2021), yaptığı araştırmada benlik saygısının sosyal destek algısı değişkeniyle olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Trabzon ilindeki 18-24 yaş aralığındaki 275 genç işsiz oluşturmaktadır. Bulgularda evli katılımcıların benlik saygısı ve sosyal destek puanları, bekar katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır. Yalnız yaşayan katılımcıların benlik saygısı düzeyleri daha yüksek iken ailesi ile yaşayan katılımcıların sosyal destek algısı daha yüksek çıkmıştır. Katılımcı gençlerin işsizlik süreleri uzadıkça benlik saygısı düzeyleri ve sosyal destek algıları azalma eğilimi göstermiştir. Yaş ve cinsiyet faktörlerine göre benlik saygısı düzeyi farklılık göstermemiştir. Genç işsizlerin eğitim durumlarına göre yani lise veya üniversite mezunu olma durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Sonuç olarak genç işsizlerin benlik saygısı ile sosyal destek algısı arasındaki ilişki pozitif ve anlamlı çıkmıştır.

2.3. İşsizlik Kaygısı

2.3.1. Kaygı

Amerikan Psikoloji Derneğine (APA) göre kaygı; “gerginlik hissi, endişeli düşünceler ve fiziksel değişiklikler (artan kan basıncı gibi) ile ortaya çıkan bir duygu” durumudur (URL-4, 2022). Kaygının; çoğu canlının doğasında var olan, bazen nesnesi olan bazen de nesnesi olmayan duygusal ve fiziksel tepki durumu olduğu söylenebilir (Kaya ve Varol, 2004). Bazen belirsizlik sebebiyle, bazen de gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi olası durumlar sebebiyle hissedilen endişe halidir (Köknel, 1982).

2.3.2. Kaygı Türleri

Kaygı farklı kuramlarda farklı yönleri ile ele alınmaktadır. Örneğin psikoanalitik yaklaşıma göre kaygı; id, ego, süper ego alanları arasındaki çatışmanın ürünüdür (Özpoyraz, 2005). Bu kuramın öncülerinden Freud’a göre üç tür kaygı vardır:

1-Gerçekçi kaygı, ego tarafından algılanan gerçek olaylardaki korku durumudur. Evdeki örümcekten korkmak, bu kaygı türüne örnek gösterilebilir.

2-Nevrotik kaygı; id kaynaklı olup gerçek olaylarla pek de alakalı olmayan kaygı çeşididir. Sokaktaki herhangi birine karşı gelişen öldürme dürtüsünün yarattığı kaygı örnek olarak gösterilebilir.

3-Moral (ahlaki) kaygı, süper egodan kaynaklanır. Suçluluk ve utanç duygusunu, cezalandırılma korkusunu kapsar. Anneye söylenen yalanın yarattığı kaygı örnek gösterilebilir (Snowden, 2013).

Davranışçı yaklaşıma göre kaygı, öğrenilmiş davranışların sonucudur. Birey çevresindekilerin yaşadığı kaygıyı gözlemleyerek öğrenebilir (Türkçapar, 1999). Bilişsel yaklaşıma göre kaygı, bireylerin algı ve inançlarına göre gelişir. Yaşanan olaylardan bağımsız olabilir (Işık, 1996; Türkçapar, 1999).

Spielberger (1972) ise iki tür kaygı bildirmektedir:

1-Durumluk Kaygı: Bireyin hoş olmayan geçici bir duruma verdiği geçici tepkidir. Korku söz konusudur. Durumluk kaygıya sebep olan tehdit unsuru ortadan kalktığında kaygı da kaybolabilir (Başaran, 1982).

2-Sürekli Kaygı: Herhangi bir nedene bağlı olmaksızın daha çok kişinin mizacıyla, yaşadığı durumu olumsuz algılamasıyla alakalı bir huzursuzluk halidir. Sürekli kaygı düzeyi yüksek kişiler daha kırılgandır ve durumluk kaygıyı diğer kişilere oranla daha sık ve yoğun yaşayabilirler (Öner ve Le Compte, 1985).

2.3.3. Kaygının Özellikleri

Kaygının yüzyıllar boyunca insanoğlunun hayatta var olmasını sağlayan, tehdit ve tehlikelerle baş etmesinde önemli role sahip bir duygu olduğu söylenebilir (Kennerly, 2020). Yapılan araştırmalar birey için hayati öneme sahip kaygının birçok özelliğini ortaya koymaktadır. Bu özellikler:

-Kararında olan kaygının faydalı ve olumlu etkileri olabilir. Örneğin; yeterli düzeyde kaygı, sınavları yaklaşan öğrenci için faydalı, motive edici olabilir. Ya da kafi derece pandemi kaygısına sahip olan birey sosyal mesafeye ve hijyen kurallarına dikkat edip hasta olmayabilir (Göka, 2020).

-Kaygı üç öge barındırmaktadır. Bunlar: bilişsel öge (korkma), fizyolojik öge (kalp atışı, terleme) ve davranışsal ögedir (kaçma, kurtulma isteği) (Butcher vd., 2013:332).

-Kaygı olumsuzluk odaklıdır. Örneğin; rutin sağlık kontrolleri yaptıran kişi çıkabilecek olumsuz sonuç ihtimali için kaygılanabilir. Başka bir örnekte de uçak yolculuğu yapacak birey uçağın düşme ihtimaline odaklanıp kaygı duyabilir (Robichaud ve Dugas, 2020).

-Kaygı gelecekle ilgilidir. Örneğin; girdiği mülakat sınavında yetersiz olduğunu düşünüp, başarısız bir sonuç alacağını, atanamayacağını düşünen birey kaygı duyabilir. Örnekte olduğu gibi geçmişte yaşanmış olsa bile geleceği etkileyen durumlar için kaygılanılabilir (Robichaud ve Dugas, 2020).

-Kaygının fazlası bağışıklık sistemini zayıflatabilir. Birey tehlike ve tehdit olarak algıladığı bir durum karşısında sempatik sinir sistemi harekete geçerek böbrek üstü bezlerinden çeşitli kimyasallar salgılar. Bu alarm durumunda organizmanın solunum hızında ve kalp atışında değişiklik, iştah azalması ya da artması, uykusuzluk görülebilir (Köknel, 1992:144).

-Kaygı ve korku benzer gibi görünse de aralarındaki önemli fark, korku konusunda birçok kişi hemfikirken kaygı konusu görecelidir. Kaygı kişiden kişiye değişebilir ve istem dışı gelişebilir. Korkunun somut elle tutulabilir bir sebebi varken kaygının somut bir sebebi olmayabilir (Dağ, 1999; Gençtan, 1994:86).

-Kaygı seviyesini etkileyen en önemli etkenler, kaygıyla savaşma gücü ve sosyal çevrenin olumlu katkısıdır. Bireyin karşılaşılabilecek sorunlar karşısında başa çıkma inancının yüksek olması ve çevresel desteğin varlığı kaygıyı azaltabilir (Türkçapar, 2020:23).

-Kaygı bulaşıcıdır ve kültürlere göre farklılık gösterebilir. Bu sebeptendir ki çocukluk yıllarından başlayarak bireyin ailesi, sosyal çevresi kaygılı olmasında etkili olabilir. Başka ailelerin üzerinde fazla durmayacağı durumlar bazı aileler için felaket gibi algılanabilir ya da yapılan hatalara sert tepkiler verilebilir. Çocukluk döneminden başlayarak ergenlik döneminde de olumsuz ebeveyn, eğitimci tutumları kaygı üzerinde etkili olabilir. Özellikle yapılan araştırmalar kaygının anneden çocuğa geçtiğini, kaygılı annelerin çocuklarının da kaygılı olduğunu ortaya koymaktadır (Gençtan, 1994).

-Kaygı seviyesiyle öğrenme verimliliği ilişkilidir. Orta derecede kaygı öğrenme verimliliğini arttırırken, yüksek ve düşük kaygı öğrenme verimliliğini düşürebilir. Diğer bir ifadeyle orta düzeyde kaygı öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Bireyde uyarıcı vazifesi gören kaygı, yüksek düzeyde olursa uyarılmışlık seviyesi artacağından öğrenme güçleşebilir (Cüceloğlu, 2021; Köknel, 1992).

2.3.4. Kaygının Nedenleri ve Belirtileri

Kaygının bireyin öz değerlendirmeleriyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu değerlendirmeler göreceli olduğu gibi kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Aynı yaşam alanını paylaşan bireylerden biri için ortam güvenli iken diğeri güvensiz, kaygılı hissedebilir (Cüceloğlu, 2021). Kaygının birçok nedeni vardır. Bazıları:

Desteğin Çekilmesi: Bireyin doğup büyüdüğü evden, birlikte zaman geçirdiği sosyal çevresinden uzaklaşması durumunda kaygı hissedebilir. Örneğin; üniversiteyi kazanıp başka şehre yerleşmek, çalışmak için yurt dışına göç etmek kaygı nedeni olabilir.

İç Çelişki: Değer yargıları, inançlar ve gösterilen davranışın farklı olması, çelişmesi kaygı nedenidir. Çelişkili durum yok olana kadar kaygı devam edebilir. Örneğin, vergi kaçırmanın etik olmadığını düşünen muhasebecinin, işverenin isteği doğrultusunda vergi kaçırması, sahte fatura düzenlemesi muhasebeci için kaygı nedeni olabilir. Yaptığı usulsüz iş değer yargılarıyla çelişmektedir.

Olumsuz Sonucu Beklemek: Neredeyse emin olunan olumsuz sonucu beklemek kaygı nedenidir. Örneğin, üstünkörü hazırlanmış proje ödevinden kötü bir not beklemek kaygı nedeni olabilir.

Belirsizlik: Geleceğin ne olacağını bilememenin getirdiği kaygı nedenlerinden biridir. İnsanoğlu belirsizliği ortadan kaldıracı adını kültürü, teknolojiyi, bilimi meydana getirmiştir. Ancak bilinmezliğin, belirsizliğin sebep olduğu kaygı hep var olmuştur. Üniversite öğrencisinin gelecekle ilgili istihdam edilip edilmeme konusunda yaşadığı belirsizlik ve bu belirsizliğin sebep olduğu kaygı örnek gösterilebilir (Cüceloğlu, 2021).

Kaygının belirtileri; hoş gitmeyen, sıkıntı veren ruh hali, kötü bir şey olacaktıymış hissi, fiziksel gerginlik şeklinde sıralanabilir (Köknel, 1982). Bireyler hayatlarında dönem dönem kaygı duyabilirler. Ancak bazıları bu duyguyu daha yoğun hissedebilir, günlük yaşantılarını kısıtlayabilir. Örneğin; olumsuz bir durum, zihinde felaket senaryosuna dönüşebilir. Kaygı fiziksel belirtilerle kendini göstermeye başladığında kaygı hali daha da artarak içinden çıkılmaz bir duruma dönüşebilir (Tarhan, 2013:48). Solunumun sıklaşması, terleme, artan kan basıncı, sindirim sistemindeki değişiklikler, kas gerginliği fiziksel belirtilere örnek olarak gösterilebilir (Kennerley, 2020:28).

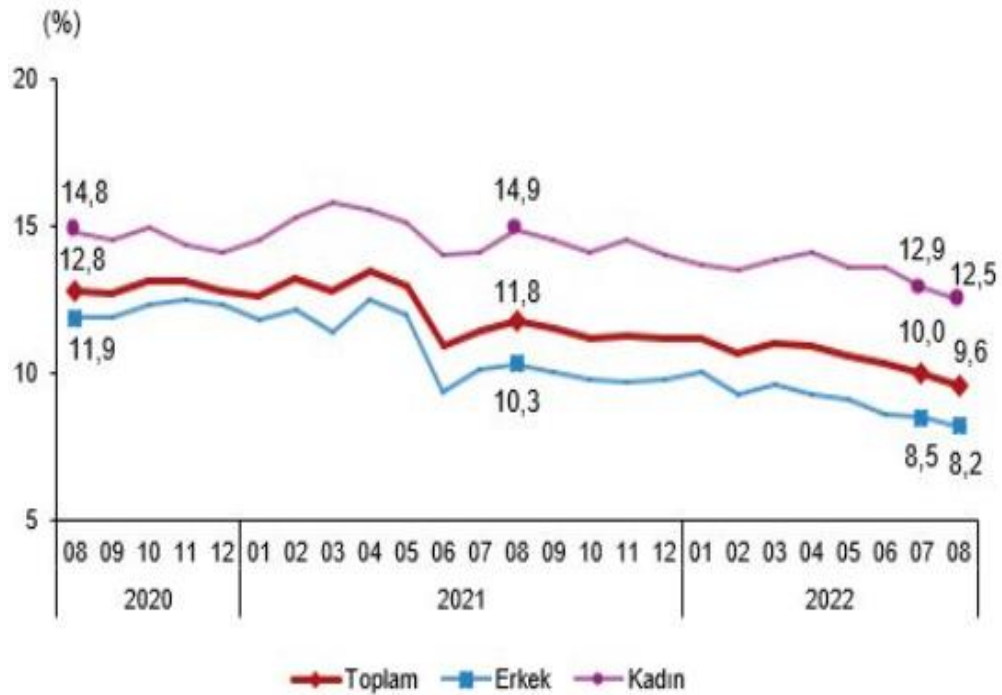
Yapılan araştırmalarda kaygı durumunu etkileyen faktörler; yaş, cinsiyet, ebeveynlerin eğitimi ve mesleği, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik durumu, olumsuz ebeveyn davranışları (ceza, tutarsızlıklar, aşırı kollama, ilgisizlik) olarak sıralanabilir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000). Kaygının kuşaklar boyu aktarıldığı bilinse de ne kadarının genetik miras, ne kadarının aile üyelerinin birbiriyle etkileşiminin sonucu olduğunu bilmek zordur. Kaygıya dayalı sorunlarda risk faktörleri, kişisel risk faktörleri (kişilik tipi, genetik miras, aile geçmişi, baş etmede yetersizlik) ve sosyal risk faktörleri (sosyal desteğin az olması, ekonomik sorunlar stres yaratıcı olaylar) olarak sıralanabilir. Örneğin; işsizlik kaygısı yaşayan bir lisans son sınıf öğrencisinin annesinin

koruyucu bir tutuma, babasının otoriter ve eleştirici bir tutuma sahip olması kişisel risk faktörü olarak nitelendirilirken ailenin ekonomik sorunları, yaşadığı yerdeki iş imkanlarının kısıtlı olması sosyal/çevresel risk faktörleri olarak nitelendirilebilir. Besleyici faktörler ise aile üyelerinin sürekli sürtüşme yaşaması, gelecek kaygılarının bu dönemde artması, sosyal faaliyet yetersizliği, olarak sıralanabilir (Kennerly, 2020).

2.3.5. İşsizlik

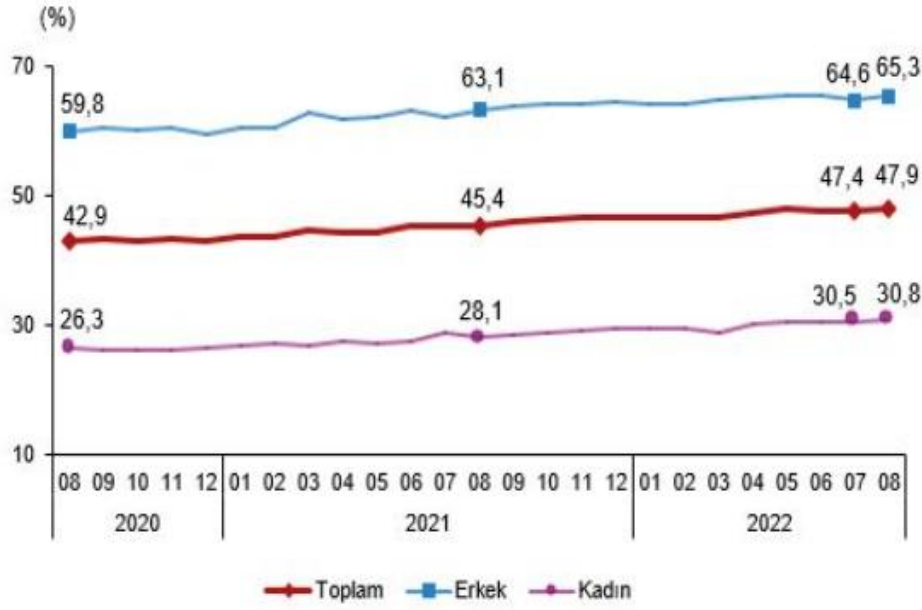
İşsizlik; belirlenmiş şartlar altında, çalışma arzusu ve gücüne sahip, aynı zamanda çalışmaya hazır iş gücünün iş bulamaması durumudur. Diğer bir ifadeyle işsizlik için, iş gücünün istihdam hacminden büyük olması şeklinde bir tanım yapılabilir. (Bocutoğlu, 2001). TÜİK herhangi bir kar karşılığında veya ücretsiz olarak herhangi bir işte çalışmayan kişileri istihdam halinde olmayan kişiler olarak kabul etmektedir. TÜİK'e göre bir kişinin işsiz kabul edilebilmesi için ise bu kişinin; halihazırda istihdam halinde olmaması, son 4 hafta içerisinde herhangi bir iş arama kanalını kullanmış olması, istenilmesi halinde 15 gün içinde fiilen işe başlayabilecek durumda olması ve yaş itibarıyla da çalışma çağında olması şartlarını birlikte taşıması gerekmektedir (URL-5, 2020). TÜİK 2022 yılı verilerine göre işsizlik oranı %9.6 (Şekil 1) olarak belirlenmiştir. İstihdam oranı ise %47.9' dur (Şekil 2).

İşsizlik oranı, Ağustos 2020-Ağustos 2022

Şekil 1. 2020-2022 İşsizlik oranları (TÜİK, 2022).

İstihdam oranı, Ağustos 2020-Ağustos 2022

Şekil 2. 2020-2022 İstihdam oranları (TÜİK, 2022)

2.3.5.1. Genç İşsizlik ve Boyutları

Genç işsizlik kavramı, 15-24 yaş grubunu kapsar. Eğitimli genç işsiz ise bu grup içerisinde lise ve üzeri eğitim alan işsiz grubunu temsil eder. Türkiye, genç nüfus açısından 177 ülke arasında 10. sıradadır. Bu durum aynı zamanda yüksek iş gücü anlamına gelmektedir. Ancak gençler yetişkinlere göre daha düşük maaş düzeyinde, daha az güvenceli işlerde çalışmaktadır. Ayrıca genç işsizliği yetişkin işsizliğinden fazladır. (Mütevellioğlu vd., 2010: 212). TÜİK 2022 yılı verileri de bunu doğrular niteliktedir. Genç nüfus olarak nitelendirilen 15-24 yaş grubunda işsizlik oranı %17.3, istihdam oranı %39.3 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de genç işsizliğin nedenlerine bakıldığında uluslararası göçler sonucunda 15-24 yaş arası sığınmacı nüfusun fazlalığı göze çarpmaktadır. Üniversite ve bölüm sayılarındaki artış bir diğer nedendir. Ayrıca mezun sayısındaki artışa rağmen istihdam sayısının yetersiz kalması işsizliğin nedenlerinden sayılabilir (Dursun ve Aytaç, 2009). Son zamanlarda tüm dünyayı etkileyen pandemi de işsizliğin sebepleri arasında gösterilebilir.

2.3.5.2. Genç İşsizliğin Sonuçları

Genç işsizliğin sonuçları; ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçlar olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. İşsizliğin ekonomik sonuçları, genç işsizliğin gelir yetersizliği ve yoksullaşma gibi iki ekonomik sonucu vardır. İşsiz kalan genç birey,

geçimini üstlendiği ailesi varsa gelir kaybı yaşamaktadır. Ayrıca işsizlik sigortasının bulunduğu ülkelerde işsiz kalan her birey ülke için mali bir yükür. Gelir kaybı ile yaşanan diğerk ekonomik problem yoksullaşmadır. Yaşamlarını devam ettirecek zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayan işsiz bireyler yoksullaşmaktadırlar (Çakır, 2002:86; Güloğlu, 2005:10; Tokol, 2005:115). İşsizliğin sosyal sonuçları; dışlanma, işlenen suç oranlarındaki ve toplumsal çatışmadaki artış şeklinde sıralanabilir (Dursun, 2012). İşsizlik bireyin çalışma hayatının kendisine sağladığı sosyalleşme sürecinden mahrum kalmasına sebep olmaktadır. Bu durum bireyi yalnızlığa götürmektedir (Yılmaz vd., 2004). Genç işsizliğin psikolojik sonuçları; kaygı, depresyon, umutsuzluk, intihar, özgüven ve benlik saygısı yetersizliği olarak sıralanabilir. Burada işsizliğin psikolojik sonuçlarından biri olan kaygı, işsizlik kaygısı irdelenecektir (Ersoy Kart ve Erdost, 2008; Kıcıır, 2017).

2.3.6. İşsizlik Kaygısı

Mezun olduktan sonra iş bulamama durumu üniversitede eğitim gören pek çok genç için kaygı kaynağı olabilmektedir. İşsizlik oranlarının yüksek olması ve mezun sayısının zamanla artması buna karşılık istihdamın kısıtlı olması işsizlik kaygısını ortaya çıkarabilmektedir. Türkiye’de en yüksek işsizlik oranlarını üniversite mezunlarının oluşturduğu düşünüldüğünde, kaygının henüz eğitim sürecinde başlaması olasıdır (Dursun ve Aytaç, 2009).

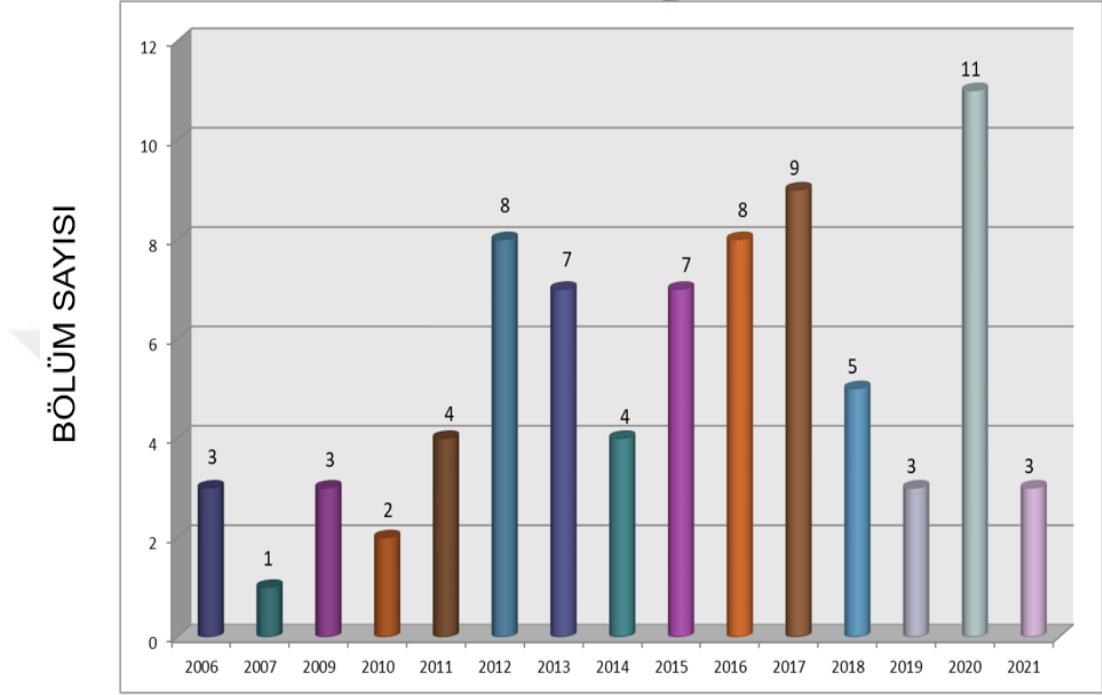
İşsizlik kaygısının sebepleri incelendiğinde, bireyin iş sahibi olamama ve yaşamını idame ettirecek geliri kazanamama korkusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Birey işsiz kalarak sadece maddi kazançtan yoksun kalmamaktadır. Benlik saygısını, öz güvenini, aile ve sosyal çevresine karşı itibarını kaybedebilmektedir. İşsiz kalan birey umutsuzluğa, çaresizliğe kapılabilmektedir (Aytaç ve Keser, 2002).

2.3.6.1. Sosyal Hizmet ve İşsizlik Kaygısı

İlk bölümde de anlatıldığı gibi 2000’li yıllardan itibaren sosyal hizmet eğitimi veren üniversite sayısı artmıştır. Şekil 3’te görüldüğü gibi 2006 yılından itibaren açılan Sosyal Hizmet Bölümü lisans programı sayısında hızlı bir artış olmuştur. Aktif eğitim veren bölüm sayısı 73’e ulaşmıştır. 2012 yılından itibaren her yıl, ortalama 1961-2015 yılları arasındaki toplam mezun sayısı kadar kontenjan açılmıştır. Şekil 4’te ise kamu kurum ve kuruluşlarına son 10 yılda yapılan mezun atamaları gösterilmiştir (Alptekin vd., 2021). İstihdam alanının büyük kısmını kamu sektörünün karşıladığı mezunlar için işsizlik kaçınılmaz olabilmektedir.

Sosyal Hizmet Bölümü, 2015 yılından günümüze kadar işsizlik oranı en fazla olan bölüm olmaya devam etmektedir (Kılıç, 2021). 2021 istatistiklerine göre Sosyal Hizmet Bölümü mezunu işsizlik oranı %27.1’dir (URL-6, 2022).

Açılan Lisans Programlarının Yıllara Göre Dağılımı

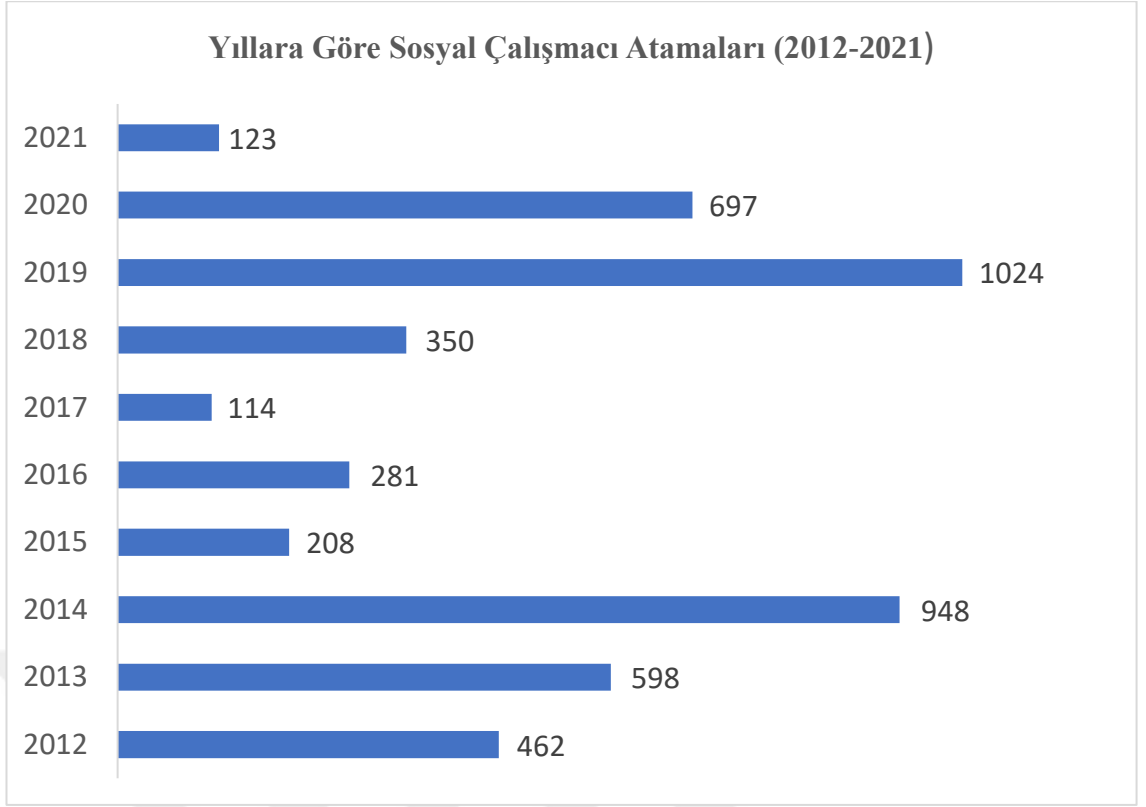

Şekil 3. 2006-2021 Açılan sosyal hizmet lisans programları (Alptekin vd., 2021).

Tablo 1. (Yakın gelecek) Mezuniyet tablosu (Alptekin vd., 2021).

SHUD’a göre 1961-2015 mezun sayısı			6150
Yıl	Sosyal Hizmet Bölümleri Kontenjan Sayısı	Mezuniyet Yılı (4 yıl)	Muhtemel Mezun Sayısı
2012	3717	2016	9867
2013	4376	2017	14243
2014	5108	2018	19351
2015	5992	2019	25343
2016	6300	2020	31643
2017	6255	2021	37898
2018	6944	2022	44842
2019	5809	2023	50651
2020	6334	2024	56985
2021	8641	2025	65626

- Bütün kontenjanların dolması ve öğrencilerin mezun olması halinde
- Lisans tamamlama ve DGS kontenjanları dahil değildir

Şekil 4. Yıllara göre sosyal çalışmacı atamaları (Alptekin vd., 2021).

Sosyal Hizmet Bölümü mezunlarının kamu sektörüne yönelik talebinin artması, kamu sektöründeki istihdamın durma seviyesine gelmesi, kamu personeli seçme sınavı atama puanlarının yükselmesine sebep olabilmektedir. Başka meslek gruplarından sosyal hizmet kadrolarına atama yapılması da cabasıdır. Bu durumun öğrencilik yıllarından itibaren işsizlik kaygısına sebep olacağı söylenebilir. Sosyal hizmet alanının sürekli gelişen yapısı karşısında, işsiz kalan meslek elemanının akademide kazandığı bilgi ve beceri birikiminin zamanla körelmesi söz konusu olabilmektedir. İstihdam için kamu sektörü tek seçenek olamamakta diğer seçenekler de değerlendirilmektedir. Özel sektör, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları bu seçenekler arasındadır (Akçay ve Alpoğlu, 2020).

2.3.7. İşsizlik Kaygısı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Geçmişten günümüze işsizlik kaygısı ile ilgili yapılan yerli ve yabancı araştırmalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Hammarstrom ve Janlert (1997), yaptıkları araştırmada 1060 öğrencinin işsizlik algılarını incelemiştir. Beş yıllık araştırma süresi sonunda 567 kişi iş sahibi iken 493 kişi işsizdir. Uzun süre işsiz kalan bireylerin psikolojik yönden etkilendikleri, depresyon ve kaygı düzeylerinde artış olduğu gözlenmiştir.

Kıcır (2010), Kocaeli Üniversitesinde çeşitli bölümlerde öğrenim gören, 280 son sınıf öğrencisinin işsizlik kaygı düzeyini belirlemek üzere araştırma yapmıştır. İşsizlik kaygısı demografik değişkenler açısından değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin genel kaygı düzeyi erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Erkek öğrencilerin ise işsizlik kaygı düzeyi kız öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca depresyon, anksiyete, stres gibi psikolojik değişkenlerin de işsizlik kaygısıyla ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerde depresyon puanları arttıkça stres, anksiyete, işsizlik kaygı düzeylerinin arttığı gözlenmiştir. İşsizlik kaygısı ve anksiyete arttıkça benlik saygısı düzeyinde anlamlı bir düşüş gözlenmiştir.

Işıkhan vd. (2016), yaptıkları araştırmada Başkent ve Hacettepe Üniversitelerinde öğrenim gören 134 son sınıf öğrencisine ulaşımlardır. Öğrenciler yaşadıkları işsizlik kaygısına sebep olarak; farklı meslek mensuplarının “Sosyal Çalışmacı” kadrosunda çalışmasını (%46.3), Sosyal Hizmet Bölümlerinin hızlı şekilde artmasını (%29.9), açık öğretim sosyal hizmet bölümlerinin varlığını (%29.1) ve sosyal hizmet mesleğinin tanınırlığının az olmasını (%14.9) belirtmişlerdir.

Korkmaz ve Tekin-Tayfun (2016)’un işsizlik kaygısı ile ilgili yaptıkları araştırma; Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Mühendislik Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi son sınıf öğrencilerine yöneliktir. 441 öğrencinin işsizlik kaygı ortalamaları incelendiğinde Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin en düşük kaygı ortalamasına sahip olduğu görülmüştür. Sağlık Bilimleri Fakültesini; Mühendislik Fakültesi, İİBF ve Fen-Edebiyat Fakültesi takip etmektedir. İşsizlik oranının düşük olduğu alanlarda eğitim gören öğrencilerin işsizlik kaygısı da düşük çıkmıştır. Cinsiyet faktörüne bakıldığında kız öğrencilerin kaygı düzeyi erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Eğitim aldıkları bölümü istemeyerek seçen öğrencilerin de işsizlik kaygısı yüksektir. Ayrıca öğrencilerin işsizlik kaygısına sebep olarak; yetersiz istihdam, sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği olmak üzere dört alt boyut tespit edilmiştir.

Doğan (2018)’ın yaptığı araştırma Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygısını ve geleceğe yönelik düşüncelerini tespit etmeye yöneliktir. Genel tarama modeline göre yapılan araştırmaya dört farklı üniversiteden 721 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin %50.8’i işsizlik kaygısı, %39.9’u kısmen işsizlik kaygısı yaşamaktadır. Sadece %9.3’ü işsizlik kaygısı yaşamamaktadır. Öğrencilerin mesleğin geleceğine yönelik karamsarlık düzeyi ortalaması on üzerinden 5.7 iken umut seviyeleri orta seviyededir.

Ergül (2019)'ün “Yüksek Öğretimli Genç İşsizliğin İşsizlik Kaygısı ve Çalışma Algısı” başlıklı araştırmasında, Avrasya Üniversitesinde öğrenim gören çeşitli bölümlerden 143 son sınıf öğrencisi araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada kullanılan değişkenler ise öğrenim görülen bölüm, cinsiyet, ekonomik durum ve kontrol odağı inancıdır. Erkek öğrencilerin işsizlik kaygısı daha yüksek çıkmıştır. “Gelirim olmayacağından endişe ederim” ve “işsiz olduğumu söylemenin zor olacağını hissederim” maddelerinden kız öğrencilerin aldıkları puanların erkek öğrencilerden anlamlı olarak yüksek çıktığı tespit edilmiştir. İşsizlik kaygısıyla benlik saygısı arasında negatif yönlü ilişki çıkmıştır. Depresyon puanı yüksek öğrencilerin işsizlik kaygısı ve anksiyete puanları da yüksek çıkmıştır.

Bayrak (2020)'ın Uludağ Üniversitesi İİBF öğrencilerine yönelik genç işsizliği ve işsizlik kaygısı alan araştırmasına 916 öğrenci katılmıştır. İş deneyimi olan öğrencilerin gelecekte iş bulmaya dair inançları, deneyimsiz öğrencilerin inançlarından daha yüksek çıkmıştır. İşsizlik kaygısı, umutsuzluk, benlik saygısı değişkenlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin benlik saygısı puanları kız öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Diğer taraftan işsizlik kaygısı ve umutsuzluk değişkenleri cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğrenim görülen sınıf düzeyi, ebeveynlerinin eğitim ve istihdam durumu ile işsizlik kaygısı arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır. İstihdam edilme inancı düşük öğrencilerin işsizlik kaygıları ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan benlik saygısı düzeyleri düşük çıkmıştır.

Korkmazer (2020), işsizlik kaygısı ile ilgili yaptığı bir araştırmada üniversite okuyan öğrencilerin işsizlik kaygısı algılarını ve sosyo demografik özelliklerin işsizlik kaygısı üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 335 öğrenci oluşturmaktadır. Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesine yönelik yapılan bu araştırmada, son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygısını daha yoğun yaşadığı tespit edilmiştir. Yüksek gelir düzeyine ve yüksek akademik ortalamaya sahip öğrencilerin daha düşük işsizlik kaygısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan Hemşirelik Bölümünde okuyan öğrencilerin kaygı düzeyi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü ile Sağlık Yönetimi Bölümünde okuyan öğrencilere göre düşük çıkmıştır. Araştırma sonucunda; medeni hal, cinsiyet ve anne babanın istihdam durumunun işsizlik kaygısı üzerinde anlamlı etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Özen (2021), Sosyal Hizmet Bölümü lisans öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada sosyo-demografik özelliklere göre işsizlik kaygısını incelemiştir. Araştırmaya Türkiye’de çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 403 sosyal hizmet bölümü öğrencisi

katılmıştır. Bulgulara göre; anne ve babası düşük eğitim düzeyine sahip öğrencilerde işsizlik kaygısı daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca sosyal hizmet bölümünü gönüllü tercih etmeyen, ekonomik durumu yetersiz ve parti üyeliği bulunan öğrencilerin de işsizlik kaygısı diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yalnız yaşayan öğrencilerin işsizlik kaygısı, ailesi ile yaşayan öğrencilerin işsizlik kaygısından yüksek çıkmıştır. Cinsiyet faktörü ile işsizlik kaygısı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çay ve Akpınar (2022), yaptıkları araştırmada Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygılarını ve umutsuzluk düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmaya Türkiye ve KKTC'deki 1592 öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin; işsizlik kaygılarına, sosyal hizmete dair tutum ve beklentilere, demografik özelliklere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin; cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, öğrenim görülen sınıf gibi demografik değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin işsizlik kaygısının umutsuzluk düzeyi üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. İşsizlik kaygısı olan, sosyal hizmete dair olumlu gelecek beklentisi olmayan ve Sosyal Hizmet Bölümüne karşı olumlu tutuma sahip olmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeyi yüksek çıkmıştır.

2.4. Genel Yetkinlik İnancı

2.4.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Genel yetkinlik inancı temellerini sosyal öğrenme kuramından almaktadır. Sosyal öğrenme ifadesi ilk olarak Rotter tarafından kullanılmıştır. Rotter'a göre birey edinilen tecrübeler üzerinde etki sahibi olabilir. Ancak bireylerin davranışları üzerinde pekiştireçler ve dış uyarıcılar etkilidir. Bazı bireyler pekiştirmenin ve davranışlarının kendi sorumluluğunda olduğunu, bazı bireylerde bu durumun dış etkilere bağlı olduğunu düşünebilir (Korkmaz, 2018).

Günümüzde “Sosyal Öğrenme Kuramı” denildiğinde akla Albert Bandura gelmektedir. Kurama göre bireyler gözlem ya da model alma yoluyla öğrenirler. Gözlem sonucu öğrenilen hareket, bilişsel süreç vasıtasıyla davranışa dönüşebilir. Modelde gözlemlenen davranışın ödül ya da ceza alması, gözlemleyen birey için taklit unsuru olabilmektedir. Birey ödüllendirilen davranışı taklit ederken cezalandırılan davranışı taklit etmekten kaçınabilir. Ayrıca model ve gözlem arasındaki etkileşimde hem modelin hem de gözlemcinin taşıdığı özellikler önemli olabilmektedir. Modelin popüler, saygın, gözlemciyle benzer özelliklere sahip olması belirleyici olabilmektedir.

Diğer taraftan gözlemcinin sahip olduğu zihinsel ve psiko-sosyal gelişim sürecini tamamlaması bu süreçte önem arz edebilir. Bunun yanı sıra gözlemcinin sembolleştirme, öngörü, dolaylı öğrenme, öz düzenleme ve yetkinlik inancı kapasitelerine sahip olması modeli taklit etme ve öğrenme düzeyini etkileyebilmektedir (Bandura, 1971; Korkmaz, 2018).

2.4.2. Genel Yetkinlik İnancı

Bireyin herhangi bir konuda ideale ulaşmak adına göstereceği performansa ve idealini hayata geçirme konusunda kendine olan inancı, yetkinlik inancı olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1977). Tekin ve Üstün (2009)' e göre yetkinlik inancı bireyin hedeflerine ulaşmak için ne kadar mücadele edebileceğinin göstergesidir. Aynı zamanda zorluklar karşısında nasıl sağlam kalabileceği konusunda önemli bir etkidir.

Yetkinlik inancı çoğunlukla belirli bir alana ya da misyona özel gibi ifade edilse de genellenebilir bir yanı vardır (Chen vd., 2001:62-68). Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre, başarı ile sonuçlanmış davranış yetkinlik inancı seviyesini yükseltebilir. Yükselen yetkinlik inancı benzer alanlara kanalize edilerek genellenebilir (Bandura, 1977). Genel yetkinlik inancıyla ilgili yapılan araştırmalarda stresle baş edebilme, sigara içme davranışı, depresyon, iyimserlik, anksiyete, fobik davranışlar, eylem planları gibi sosyal bilişsel yapıların genel yetkinlik inancı seviyesiyle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Çelikkaleli ve Çapri, 2008:95).

2.4.3. Genel Yetkinlik İnancının Gelişimini Etkileyen Faktörler

Bandura (1994) ya göre yetkinlik inancının gelişmesinde önemli olan dört etmen vardır. Bunlar; kişilik algısı, aile etkisi, çevre etkisi ve okul etkisi olarak sıralanabilir.

Kişilik Algısı: Birey dünyaya geldiği andan itibaren “öz” olgusunu kazanmaya başlamaktadır. Çevresinden tepki alabilmek için çeşitli davranışlar geliştirmektedir. Örneğin; bebek temel ihtiyaçları olan beslenme, temizlik, sevgi ihtiyaçlarının karşılanması için ağlama davranışı göstermektedir. Davranış sonucu ihtiyacı karşılanan bebek, farklı davranışlar geliştirme konusunda yeterli hale gelebilmektedir. Bu dönemden itibaren sosyal ve bireysel kazanımlar sağlamak, kendi yapabilecekleri hakkında algı geliştirmesinin önünü açabilmektedir (Bandura,1994; Çubukçu ve Girmen, 2007).

Aile Etkisi: Bireyin gelişiminde aile olumlu-olumsuz tutumları ile önemli etkiye sahip olabilir. Aile tarafından madden, manen desteklenen bireyin yetkinlik inancı pozitif yönde gelişim gösterebilmektedir. Ayrıca araştırmalar yetkinlik inancı yüksek

anne-babaların çocuklarının gelişimiyle yakından ilgilendiklerini, gereksinimlerinin farkında oldukları, çocuklarının sorunlarına çözüm odaklı yaklaştıkları göstermiştir (Bandura, 1997; Coleman ve Karraker, 1997; Hudson vd., 2001).

Çevre Etkisi: Bireyler ortak ilgi alanlarına sahip kişiler ile arkadaş olabilirler. Sosyal öğrenmenin önemli bir kısmı da bu arkadaş çevresine göre oluşabilmektedir. Arkadaş çevresinde popüler olmak yetkinlik inancını da etkileyebilmektedir. Örneğin, düşük yetkinlik inancına sahip bireyin popüleritesinin yükselmesiyle yetkinlik inancında artış olabilir (Bandura, 1994).

Okul Etkisi: Okul bilişsel, sosyal alanda bireye pek çok kazanım sağlayabilen bir kurumdur. Bu kazanımı sağlamada öğretmenler önemli role sahip olabilmektedir. Pozitif veya negatif öğretmen tutumları bireyin yetkinlik inancını önemli derecede etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin proje ve faaliyetlerde öğrencilerine vereceği destek, başarılı olmasına dolayısıyla yetkinlik inancının gelişimine katkıda bulunabilir. Ayrıca öğrencilerin okuldaki kişisel gözlem ve değerlendirmeleri, eğitim aldıkları kurumun yazılı ve sözlü değerlendirmeleri de yetkinlik inancının oluşmasında etkili olabilmektedir (Korkmaz, 2018).

2.4.4. Genel Yetkinlik İnancının Boyutları

Bandura'ya göre yetkinlik inancının üç boyutu vardır. İlki hedeflenen eylemin zorluk seviyesidir. İkincisi, bireyin eylemi başarıya dönüştürebilme konusundaki mücadele gücü ve sağlamlıktır. Sonuncusu ise, bireyin herhangi bir alandaki yetkinlik inancının başka alanlara genellenebilmesidir. Bu üç boyuta göre birey eylemleri planlar, sonuca göre değerlendirir (Bozgeyikli vd., 2009:127). Örneğin, düşük yetkinlik inancına sahip birey zorluk seviyesi yüksek eylemden kaçabilir. Kapasitesinin biraz üzerinde yetkinlik inancının eylemi başarıya götürmede etkili olduğu savunulurken kapasitenin altındaki düşük yetkinlik inancı, bireyin eylemini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bandura, 1997; Tshannen-Moran vd., 1998:208).

Yapılan araştırmalara göre performans ve yetkinlik inancı karşılıklı etkileşim içinde olabilen iki faktördür. Bireyin gösterdiği yüksek performans başarıya dönüştüğünde, bireyin yetkinlik inancı da yükselebilir. Diğer taraftan yüksek yetkinlik inancı bireyin yüksek performans göstermesine aracılık edebilir (Stajkovic ve Luthans, 2003). Başka bir araştırmada ise bu ilişkinin tek yönlü olduğu savunulmaktadır. Performansın yetkinlik inancına etkisi olumluyken yetkinlik inancının performans üzerindeki etkisi olumlu olabileceği gibi olumsuz veya etkisiz de olabilir (Vancouver vd., 2002).

2.4.5. Genel Yetkinlik İnancının Kaynakları

Öz Deneyimler: Birey bizzat yaşayıp edindiği deneyimlerdir. Olumlu deneyimler yetkinlik inancının gelişmesine katkı sağlarken olumsuz deneyimler bireyin yetkinlik inancını olumsuz etkileyebilmektedir. Yaşanılan olumlu deneyimler arttıkça yetkinlik inancı da artabilir, aksi durumda yetkinlik inancı azalabilir (Akkapulu, 2005; Bandura, 1986:399).

Diğer Deneyimler: Birey başkalarının aldığı sonuçlardan kendine pay çıkarabilir ve bu durum yetkinlik inancını etkileyebilir. Diğer bir ifadeyle birey davranışı pekiştirilen modeli taklit edebilir. Davranışı cezalandırılan modeli ise taklit etmekten kaçınabilir (Senemoğlu, 2007; Lunenburg, 2011).

Sözel İkna: Bireyin ailesi, arkadaşları, öğretmeni gibi yakınları tarafından sözel ifadelerle motive edilmesi sonucu yetkinlik inancının yükselebilir. Ancak bu durumun aşırıya kaçması bireyde ters etki yapabilir. İnancı yükselen bireyin başarısızlık durumunda yetkinlik inancı düşebilir. Bu konuda motivasyonun dozu kadar motive eden kişinin özellikleri de önemli olabilmektedir. Örneğin güvenilir, yetkinlik inancı yüksek, bilgi sahibi kişilerin vereceği tavsiyeler yetkinlik inancının gelişiminde etkili olabilir (Bandura 1977; 1986; Akdoğan, 2009).

Fiziksel, Psikolojik Durum: Konu ile ilgili hissedilen stres, kaygı, heyecan, ağrı, acı vs gibi psikolojik ve fiziksel durumlar bireyde yarattığı etkiye bağlı olarak yetkinlik inancını arttırabilir ya da azaltabilir. Örneğin; birey gerçekleştirdiği veya gerçekleştirmeyi planladığı performans konusunda kaygı ya da karamsarlığa kapıldığında, yetkinlik inancında düşüş ve olumsuz sonuç muhtemeldir (Çapa, vd., 2013; Pajares, 2002).

Dört kaynaktan beslenen yetkinlik inancının üç davranışsal sonucundan bahsedilebilir. Bunlar:

-Yaklaşma-Kaçınma Davranışı: Bireyin yetkinlik inancının düzeyine göre beklenen davranışı göstermesi yaklaşma, beklenen davranışı göstermemesi ise kaçınma davranışı olarak nitelendirilebilir.

-Performans Kalitesi: Bireyin söz konusu alanda, yetkinlik inancı seviyesine göre performans kalitesini düşürebilir ya da yüksek tutabilir.

-Engellere Karşı Direnç Göstermek: Birey olumsuzluklar ve engeller karşısında direnç gösterebilir. Örneğin; yetkinlik inancı yüksek birey bir engelle karşılaştığında direnç gösterirken, yetkinlik inancı düşük birey hiçbir çaba sarf etmeyebilir (Betz, 2000).

2.4.6. Genel Yetkinlik İnancını Etkileyen Psikolojik Süreçler

Bandura (1986), kariyer ve meslek seçiminde bireyin performans ve becerilerinin yine kendi yetkinlik inancından etkilendiğini belirtmiştir. Bunlar bireyin yetkinlik inancına göre şekillenebilen bilişsel, motivasyonel, duyuşsal ve seçim süreçleridir.

Bilişsel Süreçler: Bireyin hedeflerini belirleyebilme sürecidir. Bu süreçte olayların zihinde nasıl yorumlandığı önemli olabilir. Yüksek yetkinlik inancına sahip birey zihninde performanslarını olumlu yönde etkileyecek, onları başarıya götürecek yol haritası belirleyebilir. Ancak düşük yetkinlik inancına sahip birey olumsuz felaket senaryolarıyla boğuşabilir (Bandura 1993; 1995).

Duyuşsal Süreçler: Bireyin stres, kaygı meydana getiren durumlar üzerinde kontrolü sağlayacak yetkinlik inancına sahip olabilme sürecidir. Yetkinlik inancı yüksek bireyler daha sakin kalabilirken, düşük yetkinlik inancına sahip bireyler stresli ve kaygılı olabilir (Bandura 1995; 1997). Bununla beraber karamsarlık, özgüven eksikliği, başarısız girişimlerde hemen vazgeçme, kendi çabalarının yetersiz kalacağı inancı da yetkinlik inancı düşük bireylerin özellikleri arasında sayılabilir (Korkmaz, 2018:257).

Motivasyonel Süreç: Bireylerin hedeflerine ulaşmak için gösterecekleri çabanın çokluğu ve herhangi bir olumsuz sonucu kabullenme durumu yüksek yetkinlik inancının göstergesi olabilir. Yetkinlik inancı yüksek birey olumsuz sonucu değiştirmek için daha fazla çaba sarf edebilirken yetkinlik inancı düşük birey daha az çaba sarf edebilir ya da vazgeçebilir. Gösterdiği çaba neticesinde olumlu sonuca ulaşan birey, yeni hedefler için motivasyon sağlayabilir (Bandura, 1977; Schunk, 1991).

Seçim Süreçleri: Yetkinlik inancı yüksek bireyler kendilerine uygun seçimler yapabilirler. Çünkü kendi becerileriyle ilgili olumlu düşüncelere sahip birey yine kendine meslek seçimiyle ilgili geniş bir alan tanıyabilir. Farklı alternatifler için çabalamak, akademik olarak iyi hazırlanmak başarı olasılığını arttırabilir. Herhangi bir olumsuz sonuçta ise birey neden olarak çabasının ya da çevresel faktörlerin yetersizliğini ileri sürebilir. Ancak düşük yetkinlik inancına sahip birey olumsuz sonucu kendi yeteneksizliğine bağlayabilir (Bandura, 1990; 1993; 1995).

2.4.7. Genel Yetkinlik İnancı ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Genel yetkinlik inancı ile ilgili öğrencilere yönelik yerli ve yabancı araştırmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir.

Lane vd. (2004)'nin yaptıkları araştırma 205 lisansüstü öğrencisine yöneliktir. Öğrencilerin yetkinlik inancı, benlik saygısı ve bunların akademik performans üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre yetkinlik inancı ile benlik

saygısı arasındaki ilişki pozitif yönlü anlamlı çıkmıştır. Öğrencilerin yetkinlik inancının başarı performansları ile akademik başarıları arasında aracılık rolü saptanmıştır.

Çelikkaleli (2010)'nin yaptığı araştırmaya Mersin ilinde çeşitli liselerde eğitim gören 1767 öğrenci katılmıştır. “Ergenlerin yetkinlik inancı ile benlik saygısı, depresyon, iç-dış kontrol odağı, öfke ve öfke ifade biçimleri arasındaki ilişki” incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin yetkinlik inançları ile benlik saygısı puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki çıkmıştır. Öğrencilerin yetkinlik inançları ile depresyon, kontrol odağı puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki çıkmıştır. Ergenlerin yetkinlik inançları ile yıkıcı öfke ifade biçimi ve sürekli öfke puanları arasındaki ilişki negatif yönlü anlamlı çıkmıştır.

Yörük (2012)'ün yaptığı araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 350 öğrencinin yetkinlik inancı düzeylerini ve aile işlevlerini incelemeye yöneliktir. Araştırmada cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, ailenin gelir düzeyi, babanın tutumu, anne babanın eğitim durumu ve mesleği değişkenlerine göre yetkinlik inancı düzeyi farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin anne tutumuna göre yetkinlik inancı puan ortalamaları farklılaşma göstermiştir. Annesi demokratik tutum sergileyen öğrencilerin yetkinlik inancı puan ortalamaları yüksek çıkmıştır. Yetkinlik inancı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin aile işlevlerinin daha sağlıklı olduğu tespit edilmiştir.

Ceylan (2013), yaptığı araştırmada İzmir ilindeki çeşitli liselerde öğrenim gören 300 lise öğrencisinin yetkinlik inançları ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca bu değişkenlerin sosyo demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Kardeş sayısı, akademik başarı, anne baba tutumu, anne eğitim durumu, algılanan sosyal ekonomik durum gibi faktörlere göre yetkinlik inancı farklılaşmamaktadır. Cinsiyet, babanın eğitim durumu, okul türü gibi faktörlere göre farklılaşma söz konusudur. Diğer taraftan öğrencilerin algılanan sosyal ekonomik durum ve anne baba tutumuna göre benlik saygısı puan ortalamalarında farklılaşma tespit edilmiştir. Okul türü, cinsiyet, kardeş sayısı, anne babanın eğitim durumuna göre benlik saygılarında farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin yetkinlik inançları ile benlik saygı düzeyleri arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır.

Çelikkaleli ve Akbay (2013), yaptıkları araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin genel yetkinlik inancı, akademik erteleme ve sorumluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 305 öğrencinin katıldığı araştırmada genel yetkinlik inancının cinsiyet faktörüne göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda mezun olunan lise türüne göre genel yetkinlik inancı farklılaşmamaktadır. Ancak sınıf düzeyi faktörüne göre 4. sınıf öğrencilerinin genel yetkinlik inancı puanları diğer sınıflardaki öğrencilerin

puanlarından yüksek çıkmıştır. Son olarak genel yetkinlik inancı ile akademik erteme davranışı arasında negatif yönlü bir ilişki çıkmıştır. Genel yetkinlik inancı ile kendine-başkasına karşı sorumluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki çıkmıştır.

Karataş ve Uzun (2016)'un yaptıkları araştırmanın çalışma grubunu Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde 2015-2016 öğretim yılında, öğrenim gören 175 öğrenci oluşturmaktadır. “Üniversite Öğrencilerinin Genel Yetkinlik İnançlarının Yordayıcısı Olarak Endişenin Sonuçları ve Kontrol Odağı” araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin genel yetkinlik inançlarının cinsiyet, sosyo ekonomik düzey ve eğitim görülen bölüme göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca yaş, anne babanın eğitim düzeyi, uzun süredir kalınan yer değişkenlerine göre de genel yetkinlik inancının farklılaşmadığı görülmüştür. Genel yetkinlik inancının endişenin sonuçları ve kontrol odağı tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı tespit edilmiştir.

Ka vd. (2018)'nin yaptıkları araştırmaya Erzincan Üniversitesinde eğitim gören, 379 Beden Eğitimi Öğretmenliği öğrencisi katılmıştır. Özel yetenek sınavına katılan öğrencilerin genel yetkinlik inançları ve bireysel başarı güdülerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sınavı kazananların genel yetkinlik inancı puanları sınavı kazanamayanlara kıyasla yüksek çıkmıştır. Akademik ortalaması 2,50'nin üzerinde olan öğrencilerin genel yetkinlik inancı puanları da diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Ancak genel yetkinlik inancı puanlarının cinsiyet faktörüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bilgisine varılmıştır. Öğrencilerin genel yetkinlik inançları ile bireysel başarı güdülerini arasında anlamlı düzeyde, pozitif yönlü ilişki çıkmıştır.

Türesin-Tetik vd. (2019)'nin yaptıkları araştırmanın örneklemini Celal Bayar Üniversitesi İİBF'de öğrenim gören 283 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada “Yetkinlik İnancı ile Kendini Sabotaj Eğilimi Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılık Rolü” incelenmiştir. Yetkinlik inancının kendini sabotaj eğilimi üzerinde azaltıcı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Yetkinlik inancı ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü bir ilişki çıkmıştır. Diğer taraftan benlik saygısı ile kendini sabotaj arasındaki ilişki negatiftir. Araştırma sonucunda ise benlik saygısının yetkinlik inancı ile kendini sabotaj arasındaki ilişkide tam aracı rolü olduğu saptanmıştır.

Yıldırım (2020)'in yaptığı araştırma öğrencilerin yetkinlik inancının benlik saygısı ve bilinçli farkındalık üzerindeki etkisini tespit etmeye yöneliktir. Araştırmaya Süleyman Demirel Üniversitesinde öğrenim gören 124 öğrenci katılmıştır. Bulgulara göre yetkinlik inancı ve benlik saygısı; cinsiyet, yaş, genel not ortalaması, aylık gelir gibi demografik değişkenlere göre farklılaşmamaktadır. Yetkinlik inancı ile benlik

saygısı arasında pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Yetkinlik inancının bilinçli farkındalık üzerindeki etkisi ise negatif yönlü ve anlamlı çıkmıştır.

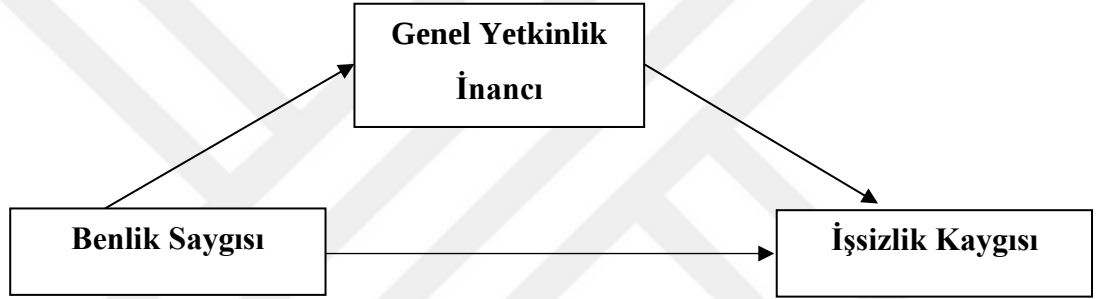

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır (Şekil 5). Araştırma kapsamında benlik saygısı ve işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide genel yetkinlik inancının aracılık rolü incelenmektedir.

Araştırma modelinde araştırmanın yordayıcısı (bağımsız değişkeni) benlik saygısıdır. Araştırmanın bağımlı değişkeni işsizlik kaygısıdır. Araştırmanın aracı değişkeni ise genel yetkinlik inancıdır.

Şekil 5. Araştırma modeli

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; 2021-2022 öğretim yılında Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni 417 kişidir. Ancak toplam 211 öğrenciye ulaşılmıştır. Geçersiz 2 anket formu iptal edilmiştir. Dolayısıyla örneklem 209 kişiden oluşmaktadır. Pandemi süreci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin staj sürecinde olmaları katılım sayısını düşürmüştür. Birinci, ikinci, üçüncü sınıf öğrencileri yüz yüze anket aracılığıyla, son sınıf öğrencileri online anket aracılığıyla araştırmaya katılmışlardır.

Katılımcı öğrencilerin %22'sinin birinci, %25.8'inin ikinci, %30.6'sının üçüncü ve %21.5'inin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %76.6'sı kadın, %23.4'ü ise erkektir. Katılımcıların %48.3'ü yaşamının büyük çoğunluğunu il/metropolde geçirdiğini ifade etmiştir. Katılımcıların büyük bir oranının anne (%71.8) ve babası (%62.7) ilkokul/ortaokul mezunudur. Katılımcıların %82.8'inin annesinin çalışmadığı gözlenmiştir. Katılımcıların babalarının %15.8'i kamu çalışanıdır, %23.4'ü özel sektör çalışanıdır, %27.8'i serbest meslek sahibidir, %26.8'i emeklidir, %6.2'si ise çalışmamaktadır. Katılımcıların büyük bir oranı (%69.9) orta düzeyde ekonomik gelire

sahip olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların büyük bir oranı aylık 1000 TL (%31.6) ve 1000-1500 TL (%31.6) aylık harcama yaptığını ifade etmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklere göre dağılımı

		f	%
Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?	1	46	22.0
	2	54	25.8
	3	64	30.6
	4	45	21.5
Cinsiyet	Kadın	160	76.6
	Erkek	49	23.4
Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yerleşim birimi?	Köy	35	16.7
	Kasaba/İlçe	73	34.9
	İl/Metropol	101	48.3
Annenizin eğitim düzeyini belirtiniz:	Okur Yazar Değil	25	12.0
	İlkokul/Ortaokul	150	71.8
	Lise	23	11.0
	Üniversite	11	5.3
Babanızın eğitim düzeyini belirtiniz:	Okur Yazar Değil	6	2.9
	İlkokul/Ortaokul	131	62.7
	Lise	42	20.1
	Üniversite	28	13.4
	Yüksek Lisans/Doktora	2	1.0
Annenizin çalıştığı sektör:	Kamu	4	1.9
	Özel	18	8.6
	Serbest Meslek	10	4.8
	Emekli	4	1.9
	Çalışmıyor	173	82.8
Babanızın çalıştığı sektör:	Kamu	33	15.8
	Özel	49	23.4
	Serbest Meslek	58	27.8
	Emekli	56	26.8
	Çalışmıyor	13	6.2
Sizce ailenizin ekonomik durumu nasıl?	Düşük	30	14.4
	Orta	146	69.9
	İyi/Çok İyi	33	15.8
Aylık harcamanız ne kadardır?	-1000 TL	66	31.6
	1000-1500 TL	66	31.6
	1500-2000 TL	35	16.7
	2000-2500 TL	11	5.3
	2500-3000 TL	17	8.1
	Diğer	14	6.7

3.3. Hipotezler

Araştırmanın temel hipotezleri:

H1: Benlik saygısı ile işsizlik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Genel yetkinlik inancı ile işsizlik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Benlik saygısı ile genel yetkinlik inancı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Benlik saygısı ile işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide genel yetkinlik inancının aracılık etkisi vardır.

H5: Öğrencilerin benlik saygısı puanları sosyo demografik özelliklere göre (cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik durum, anne-baba öğrenim düzeyi, uzun süre yaşanan yer) farklılaşmaktadır.

H6: Öğrencilerin işsizlik kaygısı ve alt boyutları puanları sosyo demografik özelliklere göre (cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik durum, anne-baba öğrenim düzeyi, uzun süre yaşanan yer) farklılaşmaktadır.

H7: Öğrencilerin genel yetkinlik inancı puanları sosyo demografik özelliklere göre (cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik durum, anne-baba öğrenim düzeyi, uzun süre yaşanan yer) farklılaşmaktadır.

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formunda öğrencileri tanımaya yönelik demografik özellikteki sorulara yer verilmiştir. Ayrıca iş deneyimi, mezuniyet sonrası gelecek planlamasına dair sorulara yer verilmiştir. Toplam 18 sorudan oluşmaktadır.

3.4.2. Rosenberg Öz Saygı Ölçeği

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından gerçekleştirilen ölçek dördümlü likert tipinde bir ölçektir. 10 maddeden oluşmaktadır. İçerisinde beş tane pozitif ve beş tane negatif ifade bulunmaktadır. Ölçekte tersine çevrilmesi gereken dört madde bulunmaktadır. Maddeler toplanırken bu olumsuz anlamlı maddeler tersine çevrilerek puanlar toplanmış ve ölçek ortalaması alınmıştır. Türkçe versiyonun iç tutarlılık katsayısı 0.71, test güvenirlik katsayısı 0.75 bulunmuştur (Çuhadaroğlu, 1986). Mevcut araştırmanın cronbach alfa katsayısı 0.90 hesaplanmıştır.

3.4.3. İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği

Tekin (2015) tarafından geliştirilen ölçek üniversiteli gençlerin işsizlik kaygı düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği; “İstihdamdaki Daralma ve İş Gücü İhtiyacındaki Azalmanın Etkisi” 9 maddedir. “Çevresel ve Sosyal

Baskı” 8 maddeden oluşmaktadır. Kişisel Karamsarlık ve Özgüven Eksikliği” 5 maddedir. “Niteliksel Olarak Bilgi ve Beceri Eksikliği” 4 madde olmak üzere ölçek toplam dört alt boyut ve 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puan yüksekliği yüksek kaygıyı ifade etmektedir. Ölçekte katılım düzeyini belirlemek amacıyla Likert tipi beşli dereceleme ölçeği kullanılmaktadır. Güvenirliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerine göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışma için hesaplanan iç tutarlık katsayıları “İstihdamdaki Daralma ve İş Gücü İhtiyacındaki Azalmanın Etkisi” alt boyutu için $\alpha=0.81$ ’dir. “Çevresel ve Sosyal Baskı” alt boyutu için $\alpha=0.72$ ’dir. “Kişisel Karamsarlık ve Özgüven Eksikliği” alt boyutu için $\alpha=0.69$ ’dır. “Niteliksel Olarak Bilgi ve Beceri Eksikliği” alt boyutu için $\alpha=0.65$ olarak bulunmuştur. Araştırmada işsizlik kaygısı için alfa katsayısı 0,87 olarak hesaplanmıştır.

3.4.4. Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği

Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği Jerusalem ve Schwarzer (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlamasını Çelikkaleli ve Çapri (2008) gerçekleştirmiştir. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. 4’lü Likert tipi ölçektir. Maddeleri 1 ile 4 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40’tır. Katılımcıların anket sonucu elde ettikleri puanların yüksek çıkması genel yetkinlik inancı düzeylerinin de yükseldiği biçiminde yorumlanabilir. Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği içinde yapılan DFA sonucunda uyum indekslerinin iyi ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu anlaşılmıştır [$\chi^2/df = 3.21$, RMSEA=0.077, CFI=0.98, NNFI=0.97 ve AGFI=0.91]. Araştırmada genel yetkinlik inancının cronbach alfa katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır.

3.5. Veri Analizi

Genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puanlarını iki kategorili değişkenlere (cinsiyet vb.) göre karşılaştırmak için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Elde edilen puanları ikiden fazla kategorili değişkenlere (sınıf düzeyi vb.) göre karşılaştırmak için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Levene F testi ile varyansların homojenliği incelenmiştir. Varyans analizinde, Scheffe Post-hoc testi kullanılarak farkın kaynağı belirlenmiştir. Analizler için $p<0.05$ değerleri anlamlı kabul edilmiştir. SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Veri analizi öncesinde, çarpıklık ve basıklık katsayıları temel alınarak, benlik saygısı, işsizlik kaygısı ve genel yetkinlik inancı puanlarının dağılımı incelenmiştir.

Tablo 3. Genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı ölçeklerinden elde edilen puanlara ait betimsel değerler

Değişkenler	Ort	Ss	Çarpıklık		Basıklık	
			z	Sh	z	Sh
Genel yetkinlik inancı	31.31	5.28	-0.47	0.17	-0.04	0.33
İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi	32.82	6.49	-0.14	0.17	-0.59	0.33
Çevresel ve sosyal baskı	24.70	5.80	0.06	0.17	-0.30	0.33
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	13.91	3.73	0.17	0.17	0.39	0.33
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	11.34	2.86	0.24	0.17	-0.04	0.33
İşsizlik kaygısı	82.78	14.75	0.07	0.17	-0.29	0.33
Benlik saygısı	27.20	6.43	0.14	0.17	-0.29	0.33

Normal dağılım varsayımının karşılanabilmesi için çarpıklık ve basıklık katsayısının ± 1 aralığında bulunması yeterlidir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu araştırmada hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının belirtilen aralıkta yer aldığı gözlenmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız gruplar t testi sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t(207)	p
Genel yetkinlik inancı	Kadın	160	31.11	5.33	-0.99	0.32
	Erkek	49	31.96	5.12		
İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi	Kadın	160	32.95	6.53	0.53	0.60
	Erkek	49	32.39	6.42		
Çevresel ve sosyal baskı	Kadın	160	24.50	5.73	-0.92	0.36
	Erkek	49	25.37	6.06		
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Kadın	160	13.89	3.77	-0.11	0.91
	Erkek	49	13.96	3.66		
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Kadın	160	11.31	2.90	-0.29	0.77
	Erkek	49	11.45	2.73		
İşsizlik kaygısı	Kadın	160	82.66	14.80	-0.21	0.83
	Erkek	49	83.16	14.75		
Benlik saygısı	Kadın	160	26.61	6.13	-2.40	0.02*
	Erkek	49	29.10	7.04		

*p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde, cinsiyete göre genel yetkinlik inancı, istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ve işsizlik kaygısı puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Kadın ve erkeklerin genel yetkinlik algısı ve işsizlik kaygısı benzerdir. Bununla birlikte, cinsiyete göre benlik saygısı puanları anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Erkeklerin benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 5. Sınıf düzeyine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları

Değişkenler	Sınıf	N	Ort	Ss	F(3;205)	p	Scheffe Post-Hoc
Genel yetkinlik inancı	1	46	32.07	6.12	4.72	0.00*	4<1.2.3
	2	54	31.69	3.90			
	3	64	32.22	5.16			
	4	45	28.78	5.34			
İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi	1	46	32.00	6.28	0.72	0.54	-
	2	54	30.94	6.73			
	3	64	34.20	6.46			
	4	45	33.93	5.97			
Çevresel ve sosyal baskı	1	46	24.98	5.64	0.50	0.69	-
	2	54	24.02	5.78			
	3	64	25.25	6.16			
	4	45	24.47	5.56			
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	1	46	13.83	3.82	0.75	0.52	-
	2	54	13.31	3.52			
	3	64	14.28	3.84			
	4	45	14.18	3.77			
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	1	46	11.11	3.09	2.46	0.06	-
	2	54	10.80	2.50			
	3	64	11.31	2.91			
	4	45	12.29	2.81			
İşsizlik kaygısı	1	46	81.91	14.54	2.02	0.11	-
	2	54	79.07	14.73			
	3	64	85.05	14.69			
	4	45	84.87	14.59			
Benlik saygısı	1	46	28.76	5.96	3.00	0.03*	1>4.
	2	54	25.91	6.53			
	3	64	28.19	6.31			
	4	45	25.73	6.52			

* $p<0.01$

Tablo 5 incelendiğinde, sınıf düzeyine göre istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ve işsizlik kaygısı puan

ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Kadın ve erkeklerin genel yetkinlik algısı ve işsizlik kaygısı benzerdir. Bununla birlikte, sınıf düzeyine göre genel yetkinlik inancı ve benlik saygısı puanları anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin genel yetkinlik inancı puan ortalamaları, dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Ayrıca, birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalaması, dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamasından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6. Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları

Değişkenler	Algılanan ekonomik düzey	N	Ort	Ss	F(2;206)	p
Genel yetkinlik inancı	Düşük	30	30.17	5.86	2.93	0.06
	Orta	146	31.12	5.32		
	İyi	33	33.18	4.13		
İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi	Düşük	30	33.30	6.70	2.24	0.11
	Orta	146	33.21	6.24		
	İyi	33	30.64	7.16		
Çevresel ve sosyal baskı	Düşük	30	25.67	6.08	1.36	0.26
	Orta	146	24.82	5.86		
	İyi	33	23.33	5.19		
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Düşük	30	14.27	3.63	1.81	0.17
	Orta	146	14.09	3.76		
	İyi	33	12.79	3.62		
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Düşük	30	11.83	2.85	1.00	0.37
	Orta	146	11.36	3.01		
	İyi	33	10.82	2.02		
İşsizlik kaygısı	Düşük	30	85.07	16.05	2.62	0.08
	Orta	146	83.48	14.63		
	İyi	33	77.58	13.30		
Benlik saygısı	Düşük	30	26.27	7.34	0.39	0.68
	Orta	146	27.30	6.20		
	İyi	33	27.58	6.67		

Tablo 6 incelendiğinde, algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre genel yetkinlik inancı, istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Düşük, orta, iyi ve çok iyi sosyo-ekonomik düzey algısına sahip katılımcıların genel yetkinlik algısı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı benzerdir.

Tablo 7. Annenin eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları

Değişkenler	Anne eğitim düzeyi	N	Ort	Ss	F(3; 205)	p	Post-Hoc
Genel yetkinlik inancı	Okur yazar değil ^a	25	33.72	3.43	3.08	0.03	a>b.
	İlkokul/Ortaokul ^b	150	30.70	5.37			
	Lise ^c	23	31.65	5.38			
	Üniversite ^d	11	33.36	5.78			
İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi	Okur yazar değil	25	32.16	6.36	0.70	0.55	-
	İlkokul/Ortaokul	150	32.73	6.40			
	Lise	23	32.87	7.29			
	Üniversite	11	35.45	6.67			
Çevresel ve sosyal baskı	Okur yazar değil	25	24.52	5.43	0.10	0.96	-
	İlkokul/Ortaokul	150	24.63	5.82			
	Lise	23	25.09	5.89			
	Üniversite	11	25.36	6.83			
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Okur yazar değil	25	13.68	3.84	0.39	0.76	-
	İlkokul/Ortaokul	150	13.99	3.58			
	Lise	23	14.13	4.47			
	Üniversite	11	12.82	4.31			
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Okur yazar değil	25	11.08	3.20	0.15	0.93	-
	İlkokul/Ortaokul	150	11.43	2.86			
	Lise	23	11.22	3.01			
	Üniversite	11	11.09	1.76			
İşsizlik kaygısı	Okur yazar değil	25	81.44	15.27	0.14	0.94	-
	İlkokul/Ortaokul	150	82.77	14.64			
	Lise	23	83.30	16.24			
	Üniversite	11	84.73	13.61			
Benlik saygısı	Okur yazar değil	25	27.40	6.60	0.31	0.82	-
	İlkokul/Ortaokul	150	26.99	6.12			
	Lise	23	27.52	8.63			
	Üniversite	11	28.82	5.36			

Tablo 7 incelendiğinde, anne eğitim düzeyine göre istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Anneleri farklı eğitim düzeylerine bulunan katılımcıların işsizlik kaygısı ve benlik saygısı benzerdir. Bununla birlikte, anne eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı puanları anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Annesinin okumadığını belirten katılımcıların genel yetkinlik inancı puanları, annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların puanından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 8. Babanın eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları

Değişkenler	Baba eğitim düzeyi	N	Ort	Ss	F(2;206)	p	Scheffe Post-Hoc
Genel yetkinlik inancı	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul	137	31.58	4.98	0.82	0.44	-
	Lise	42	30.38	5.95			
	Üniversite ve üzeri	30	31.37	5.67			
İstihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul ^a	137	31.91	6.35	4.16	0.02*	a<b.c
	Lise ^b	42	34.86	6.69			
	Üniversite ve üzeri ^c	30	34.13	6.19			
Çevresel ve sosyal baskı	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul ^a	137	23.66	5.77	6.99	0.00*	a<b.c
	Lise ^b	42	27.00	5.36			
	Üniversite ve üzeri ^c	30	26.27	5.45			
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul ^a	137	13.53	3.75	4.81	0.01*	b>a.c
	Lise ^b	42	15.48	3.38			
	Üniversite ve üzeri ^c	30	13.43	3.65			
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul	137	11.06	2.80	2.69	0.07	-
	Lise	42	12.21	3.26			
	Üniversite ve üzeri	30	11.43	2.28			
İşsizlik kaygısı	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul ^a	137	80.15	14.65	7.45	0.00*	a<b.c
	Lise ^b	42	89.55	14.36			
	Üniversite ve üzeri ^c	30	85.27	12.58			
Benlik Saygısı	Okumamış/ İlkokul/ Ortaokul	137	27.71	6.25	2.48	0.09	-
	Lise	42	25.24	6.54			
	Üniversite ve üzeri	30	27.60	6.73			

*p<0.05

Tablo 8 incelendiğinde, baba eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ve benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Babaları farklı eğitim düzeylerinde bulunan katılımcıların genel yetkinlik inancı ve benlik saygısı benzerdir. Bununla birlikte, baba eğitim düzeyine göre istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ve işsizlik kaygısı puanları anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Babaları lise ve

üniversite mezunu olan katılımcıların istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ve işsizlik kaygısı puanları, babası okumamış ve ilkokul, ortaokul mezunu olan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 9. Yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimine göre genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamaları, standart sapmaları ve ANOVA sonuçları

Değişkenler	Yerleşim birimi	N	Ort	Ss	F(2;206)	p
Genel yetkinlik inancı	Köy	35	30.71	5.77	1.42	0.25
	Kasaba/İlçe	73	30.71	5.03		
	İl/Metropol	101	31.94	5.26		
İstihdamdaki Daralma ve İş Gücü	Köy	35	32.83	4.97	0.63	0.54
	Kasaba/İlçe	73	33.47	6.69		
	İl/Metropol	101	32.35	6.83		
İhtiyacındaki Azalmanın Etkisi	Köy	35	23.40	5.66	3.07	0.05
	Kasaba/İlçe	73	25.99	5.79		
	İl/Metropol	101	24.23	5.74		
Çevresel ve sosyal baskı	Köy	35	13.37	4.18	0.80	0.45
	Kasaba/İlçe	73	14.30	3.45		
	İl/Metropol	101	13.81	3.78		
Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	Köy	35	11.14	3.09	1.58	0.21
	Kasaba/İlçe	73	11.82	2.75		
	İl/Metropol	101	11.07	2.84		
Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	Köy	35	80.74	13.97	2.07	0.13
	Kasaba/İlçe	73	85.58	14.07		
	İl/Metropol	101	81.46	15.32		
İşsizlik kaygısı	Köy	35	27.63	6.84	0.17	0.85
	Kasaba/İlçe	73	27.33	6.28		
	İl/Metropol	101	26.95	6.43		
Benlik saygısı	Köy	35	27.63	6.84	0.17	0.85
	Kasaba/İlçe	73	27.33	6.28		
	İl/Metropol	101	26.95	6.43		

Tablo 9 incelendiğinde, yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim birimine göre genel yetkinlik inancı, istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi, çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0.05$). Yaşamın çoğunu köy, kasaba/ilçe, il/metropol birimlerinde geçiren katılımcıların genel yetkinlik algısı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı benzerdir.

4.1. Korelasyon Analizine Ait Bulgular

Pearson korelasyon katsayıları hesaplanarak değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Korelasyon katsayısı ± 1 aralığında değerler almaktadır. Korelasyon

katsayısının 0 ile ± 0.30 arasında bulunması düşük, ± 0.30 ile ± 0.70 arasında bulunması orta, ± 0.70 ile ± 1 arasında bulunması ise yüksek düzey ilişkileri temsil etmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Tablo 10. Genel yetkinlik inancı, işsizlik kaygısı ve benlik saygısı ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere ait Pearson korelasyon katsayıları

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Genel yetkinlik inancı	1						
2. İstihdamdaki Daralma ve İş Gücü İhtiyacındaki Azalmanın Etkisi	-0.110	1					
3. Çevresel ve sosyal baskı	-0.257**	0.595**	1				
4. Kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği	-0.254**	0.393**	0.441**	1			
5. Niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği	-0.304**	0.347**	0.454**	0.409**	1		
6. İşsizlik kaygısı	-0.272**	0.841**	0.855**	0.679**	0.629**	1	
7. Benlik saygısı	0.551**	0.040	-0.155*	-0.235**	-0.283**	-0.158*	1

**p<0.01; *p<0.05; N=209

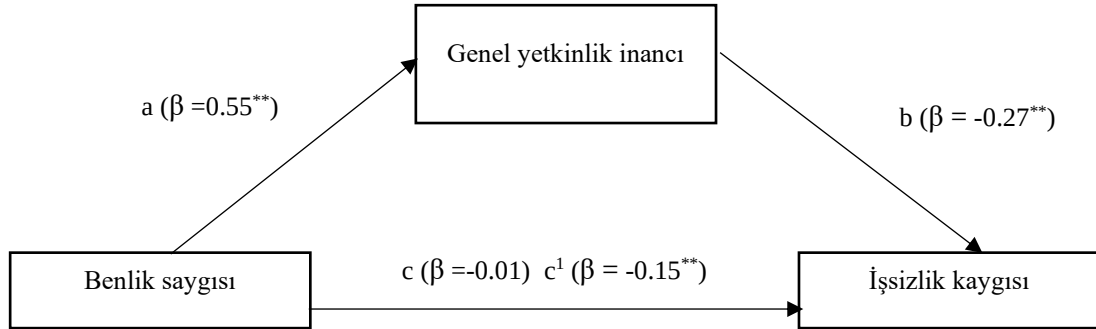
Tabloda 10'de yer alan ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkiler incelendiğinde, genel yetkinlik inancı puanları ile çevresel ve sosyal baskı ($r=-0.257$; $p<0.01$), kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ($r=-0.254$; $p<0.01$), niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ($r=-0.304$; $p<0.01$), işsizlik kaygısı ($r=-0.272$; $p<0.01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişki vardır. Genel yetkinlik inancı puanları ile benlik saygısı ($r=0.551$; $p<0.01$) puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır. Genel yetkinlik inancı arttığında çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, işsizlik kaygısı azalmaktadır. Bununla birlikte, genel yetkinlik inancı arttığında benlik saygısı da artmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre H1 ve H2 hipotezleri kabul edilmiştir.

Benlik saygısı puanları ile çevresel ve sosyal baskı ($r=-0.155$; $p<0.05$), kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği ($r=-0.235$; $p<0.01$), niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği ($r=-0.283$; $p<0.01$) ve işsizlik kaygısı ($r=-0.158$; $p<0.01$) puanları arasında

düşük düzeyde ve negatif yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Benlik saygısı arttığında çevresel ve sosyal baskı, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, işsizlik kaygısı azalmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre H3 hipotezi kabul edilmiştir.

4.2. Aracılık Analizine Ait Bulgular

Benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerindeki etkisinde genel yetkinlik inancının aracı rolünü belirlemek için regresyon analizleri uygulanmıştır. Regresyon analizleri SPSS Process (versiyon 4.0) Model 4 kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Hayes, 2017). Process Makrosu bootstrap yöntemini temel alarak analizleri gerçekleştirmektedir. Bu yöntemde, oluşan doğrudan ve dolaylı etkilerin anlamlı olup olmadığı güven aralığı temel alınarak belirlenmektedir (Shrout ve Bolger, 2002). Hesaplanan Cook uzaklık değerleri (Cook distance <1) veri setinde çok değişkenli uç değerlerin bulunmadığını göstermiştir. VIF<10 olması bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin bulunmadığını işaret etmektedir (Çokluk vd., 2010). VIF değerleri 1.08 ile 0.51 arasında değerler almıştır ve çoklu bağlantı probleminin bulunmadığı gözlenmiştir. Durbin-Watson katsayısının (>1.5 ve <2.5) aralığında bulunması, hataların bağımsızlığı varsayımının karşılandığını göstermektedir (Kalaycı, 2017). Durbin-Watson katsayısı 1.78 olarak hesaplanmış ve ilgili varsayım karşılanmıştır.

Şekil 6. Benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerindeki etkisinde genel yetkinlik inancının aracı rolünü, **p<0.01, c¹=genel yetkinlik inancı üzerinden oluşan dolaylı etki

Benlik saygısı ile işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide genel yetkinlik inancının aracı rolünü incelemek için regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizinde, benlik saygısı bağımsız değişken, işsizlik kaygısı bağımlı değişken ve genel yetkinlik inancı ise aracı (mediatör) değişken olarak yer almıştır (Şekil 6). Elde edilen sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Regresyon analizi sonuçları

Etkiler			B	β	SH	t	p	LLCI	ULCI
Toplam etki									
BS	---->	İK	-0.36	-0.16	0.16	-2.30	0.02	-0.67	-0.05
Direk etki									
BS	---->	İK	-0.02	-0.01	0.18	-0.14	0.89	-0.39	0.34
GYİ	---->	İK	-0.74	-0.27	0.22	-3.32	0.00	-1.19	-0.30
BS	---->	GYİ	0.45	0.55	0.05	9.49	0.00	0.36	0.55
Dolaylı etki									
BS	---->	GYİ	---->	İK	-0.34	-0.15	0.13	-0.62	-0.09

LLCI= Güven aralığı alt limiti, ULCI= Güven aralığı üst limiti, BS= Benlik saygısı, İK= İşsizlik kaygısı, GYİ= Genel yetkinlik inancı

Benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerindeki toplam etkisinin incelendiği regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(1;207)}=5.27$; $R=0.16$; $p<0.01$). Sadece bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi dikkate alındığında, benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerinde negatif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir ($B=-0.36$; $p<0.05$).

Benlik saygısının ve genel yetkinlik inancının doğrudan etkileri incelendiğinde ($F_{(1;206)}=8.27$; $R=0.27$; $p<0.01$), benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerindeki doğrudan etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir ($B=-0.02$; $p>0.05$). Genel yetkinlik inancının ise işsizlik kaygısı üzerinde negatif yönlü ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır ($B=-0.74$; $p<0.01$). Benlik saygısının genel yetkinlik inancı üzerindeki doğrudan etkisi incelendiğinde ($F_{(1;207)}=90.02$; $R=0.55$; $p<0.01$), benlik saygısının genel yetkinlik inancı üzerinde doğrudan pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır ($B=0.45$; $p<0.01$).

Son adımda dolaylı etki hesaplanarak, benlik saygısının işsizlik kaygısı üzerindeki etkisinde genel yetkinlik inancının aracı rolü test edilmiştir. Hesaplanan güven aralığı 95% CI (-0.62; -0.09) sıfır değerini barındırmadığından oluşan dolaylı etki ($B=-0.34$; $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Oluşan toplam etkinin yaklaşık tamamı genel yetkinlik inancı üzerinden dolaylı olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen sonuçlar, genel yetkinlik inancının benlik saygısı ve işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide tam aracı role sahip olduğunu göstermiştir. Buna göre, H4 hipotezi doğrulanmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans öğrencileri ile gerçekleştirilen yüz yüze ve online anket araştırması sonucu elde edilen bulgular ışığında tartışma kısmı oluşturulmuştur.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Benlik Saygısı Bulgularına Dair Sonuçlar: Öğrencilerin benlik saygısı puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Erkek öğrencilerin benlik saygı puanları kız öğrencilere oranla daha yüksek çıkmıştır. Erkek öğrencilerin benlik saygısının kız öğrencilere göre yüksek olmasında Türk toplumunun ataerkil olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Kız çocukları küçük yaşlardan itibaren daha koruyucu ve baskıcı tutumla yetiştirilirken, erkek çocukları hoşgörülü ve az kuralcı bir tutumla yetiştirilebilmektedir. Bu sonuç Yeşilova (2017)'nin Üsküdar Üniversitesi öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmanın sonuçlarıyla paraleldir. Söz konusu çalışmada erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları kız öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Bunun yanı sıra Atak ve Eryılmaz (2011), Bayrak (2020), Çevik-Demir (2013), Ergül (2019) ve Ottekin (2009)'in araştırmalarında da aynı sonuca ulaşılmıştır. Akman ve Balat Uyanık (2004), Aydoğan ve Özbay (2012), Güngör (1989), Mullis ve Normandin (1992), Saygın (2008), Sevindik vd. (2007)'nin yaptıkları araştırmalarda ise cinsiyet ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmada anneleri ve babaları farklı eğitim düzeyine sahip öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç Özdemir (2021)'in lise öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Çevik-Demir (2013)'in ergenlerde benlik saygısına yönelik doktora tezi araştırmasında, öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile benlik saygısı arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır. Ayrıca Altunbaş (2006), Cengil (2009) ve Çetin (2008)'in araştırmaları da aynı sonucu desteklemektedir. Ebeveynleri yüksek eğitim düzeyine sahip çocukların gelişiminin olumlu yönde etkilendiğini bu durumun benlik saygısına olumlu katkıları olduğunu söylemek mümkündür. Ancak çıkan sonuç benlik saygısı üzerinde ebeveyn eğitiminin tek başına etkili olamayacağı şeklinde yorumlanabilir. Baybek ve Yavuz (2005), Sabirli (2016) ve Yılmaz (2000)'in araştırma sonuçları ise zıt yöndedir. Anne babanın eğitim düzeyinin öğrencilerin benlik saygıları üzerinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Araştırmada algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir. Yapılan araştırmalar düşük sosyal ekonomik düzeye sahip bireylerin yaşam doyumu, umut, benlik saygısı düzeylerinin de düşük olabileceğini ortaya koymaktadır (Dost, 2007). Ancak bulgular topluma, zamana, eğitim düzeyine göre değişebilir. Düşük sosyo ekonomik düzeye sahip bireyler de mevcut imkanlarıyla yaşamdan zevk almayı, memnun olabilmeyi sağlayabilirler. Akman ve Balat (2004), Aynacı (2020), Cengil (2009), Eşer (2005), Karayiğit, (2017), Ottekin (2009), Sevim (2018)'nın yaptıkları araştırmalar da bu sonucu desteklemektedir. Aksoy (1992), Altunbaş (2006) ve Torucu-Koçak (1990)'un araştırmalarından elde ettikleri sonuçlar aksi yöndedir. Yani öğrencilerin algılanan sosyo ekonomik durum değişkenine göre benlik saygıları üzerinde anlamlı fark gözlenmiştir. Ekonomik durumu kötü öğrencilerin benlik saygı düzeyleri de düşük çıkmıştır. Çevik-Demir (2013) ise yaptığı araştırmanın sonucunda sosyo ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının düşük olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmada sınıf düzeyine göre benlik saygısı puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre; birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ortalamaları dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Mezuniyet zamanı yaklaşan son sınıf öğrencilerinin istihdam konusunda umutsuzluğa kapılabildiği dolayısıyla öz güven ve benlik saygısının diğer sınıflara göre daha düşük çıkabileceği sonucuna varılabilir. Bu sonuç, Dilmaç ve Ekşi (2008), Erşan vd. (2009), Özdayı (2019)'nın üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmalar ile örtüşmektedir. Torun vd. (2012)'nin yaptıkları araştırmada ise son sınıf öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri diğer sınıflardan yüksek çıkmıştır. Baybek ve Yavuz (2005), Bayrak (2020), Saygın (2008), Sevindik vd. (2007), Ünüvar (2003), Yılmaz (2000) ve Yüksekaya (1995)'nin yaptıkları araştırmalara göre öğrencilerin benlik saygısı sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

Araştırmada yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği köy, ilçe, şehir gibi yerleşim birimlerine göre benlik saygısı puan ortalamalarında anlamlı farklılık çıkmamıştır. Yapılan araştırmalar yaşamın büyük çoğunun geçirildiği yerin yaşam doyumu üzerinde etkili olduğunu ve yaşam doyumunun benlik saygısı için önemli bir yordayıcı olduğunu ortaya koymaktadır (Dilmaç ve Ekşi, 2008). Elde sonuç öğrencilerin yaşam doyumlarının benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bulgular Aktaş (2016) ve Cengil (2009)'in yaptığı araştırmalardan elde ettiği bulgularla paralellik göstermektedir. Gelbal vd., (2010) ve Yılmaz (2000)'ın yaptıkları araştırma mevcut

bulgularla zıt yöndedir. Buna göre, yaşamının büyük çoğunluğunu şehirde geçirenlerin benlik saygı düzeyi, yaşamının büyük çoğunluğunu köy ve ilçede geçirenlerden yüksek çıkmıştır.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Bulgularına Dair Yorumlar: Araştırmada öğrencilerin işsizlik kaygısı puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Bu sonuç; Balkaya (2017), Bayrak (2020), Çakmak ve Hevedanlı (2004), Doğan ve Çoban (2009), Eren (2020), Kutlu vd. (2019) ve Tümerdam (2007)'in araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca işsizlik kaygı düzeyinin alt boyutları olan “istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi”, “çevresel ve sosyal baskı”, “kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği”, “niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği” puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Toplum içinde kadın ve erkeklerin rolleri zamanla farklılık gösterebilir. Bu sonuç cinsiyet farketmeksizin işsizlik kaygısının hem kadın hem de erkek öğrenciler için benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dursun ve Aytaç (2009), Kaya ve Varol (2004), Korkmaz ve Tekin-Tayfun (2016), Taşkın vd., (2017)'nin araştırma sonuçları mevcut araştırma sonuçları ile zıt yöndedir. Kadın öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyleri erkek öğrencilerin kaygı düzeyinden yüksek çıkmıştır. Kıcı (2010)'ın yaptığı çalışmada ise erkek öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyi kadın öğrencilerden yüksek çıkmıştır.

Araştırmada öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre işsizlik kaygısı puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir. Bu sonuç; Bayrak (2020), Doğan ve Çoban (2009) ve Şahin (2009)'in araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Baba eğitim düzeyine göre işsizlik kaygısı puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermiştir. Buna göre babaları lise ve üniversite mezunu öğrencilerin işsizlik kaygısı puan ortalamaları, babası okumamış, ilkokul/ortaokul mezunu öğrencilerin işsizlik puanlarından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Ölçeğin, “niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği” alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmazken, “çevresel sosyal baskı”, “kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği”, “istihdamdaki daralma ve iş gücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi” alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmüştür. Buna göre babaları lise ve üniversite mezunu öğrencilerin belirtilen alt boyutlarda puan ortalamaları anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Eğitimli bireylerin daha çok “beyaz yakalı” meslek mensupları olduğu düşünülürse, babaları lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerde bu durum istihdam konusunda baskı oluşturabilir. Bu durum işsizlik kaygı düzeyini yükseltebilir şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan Özen (2021) yaptığı araştırma sonucunda aksi bir sonuç elde etmiştir. Buna göre babaları okuryazar olan

öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyleri babaları yüksek okul mezunu öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Sezer Akgün (2019) ve Tekin (2015)'in yaptıkları araştırmada ise anne ve babanın eğitim düzeyine göre işsizlik kaygı puan ortalamalarında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Araştırmada öğrencilerin algılanan sosyo ekonomik düzeye göre genel işsizlik kaygısı ve alt boyutlarında puan ortalamaları benzer çıkmıştır. Bu sonuç algılanan sosyo ekonomik durum farketmeksizin öğrenciler için işsizlik kaygısının benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca anket soruları arasında yer alan ‘almakta olduğunuz üniversite eğitimi iş yaşamınıza başlangıç yapmanız için sizce yeterli mi?’ sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğu “hayır” ve “kararsızım” cevaplarını vermiştir. Bu durum işsizlik kaygısının “niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği” ve “kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği” alt boyutları ile ilişkilendirilebilir. Akgün, vd. (2007), Çakmak ve Hevedanlı (2004) ve Tümerdam (2007)'in araştırmalarının sonuçları mevcut sonuçlarla paraleldir. Ehtiyar ve Üngüren (2008), Yılmaz, vd. (2004)'nin araştırma sonuçları aksi yöndedir. Buna göre sosyo ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin işsizlik kaygı düzeyleri düşük çıkmıştır. Taşgın, vd. (2017)'e göre sosyo ekonomik düzeye göre öğrencilerin işsizlik kaygıları farklılaşmaktadır. “Çevresel sosyal baskı” ve “niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği” alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. “İstihdamdaki daralma ve işgücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi” ve “kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği” alt boyutlarında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyine göre genel işsizlik kaygısı ve alt boyutlarında, puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir. Bayrak (2020), Kaya ve Varol (2004), Şanlı Kula ve Saraç (2016)'ın çalışmalarındaki sonuçlar aynı yöndedir. Bu sonuç, öğrencilerin üniversite eğitime başladıkları andan itibaren sosyal hizmet alanındaki işsizlik konusunda duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Çakmak ve Hevedanlı (2004)'nin yaptıkları araştırmaya göre birinci sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygı düzeyi daha yüksek iken, Aydın ve Tiryaki (2017)'nin yaptıkları araştırma sonucunda ise son sınıfa yaklaşıldıkça işsizlik kaygı düzeyinin artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmada yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği köy, kasaba/ilçe, il/metropol yerleşim birimine göre öğrencilerin işsizlik kaygısı ve alt boyutlarında puan ortalamaları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğrenciler yaşamının büyük çoğunluğunu farklı yerleşim birimlerinde geçirmiş olsalar da her geçen gün artan işsizliğin farkındadırlar. Bu durum işsizlik kaygısının “istihdamdaki daralma ve işgücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi” alt boyutuyla ilişkilendirilebilir. Akıncı (2016), Eren

(2020), Özçelik-Kaynak ve Öztuna (2020), Sezer Akgün (2019)'in yaptıkları araştırmalar bu sonucu desteklemektedir.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Genel Yetkinlik İnancı Bulgularına Dair Yorumlar:

Araştırmada öğrencilerin genel yetkinlik inancı puan ortalamaları cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bireylerin meslek seçiminde, kariyer planlarında performanslarının yine kendi yetkinlik inançlarından etkilendiğini söylemek mümkündür (Bandura, 1986). Bu durum aynı bölümü tercih eden kadın ve erkek öğrencilerin benzer yetkinlik inancına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Literatürde mevcut sonucu destekleyen çalışmalar vardır. Aydoğan ve Özbay (2012), Ekici (2008), Gül ve Adıgüzel (2015), Şensoy ve Aydoğdu (2008), Uysal ve Kösemen (2013), Uslu (2019), Yıldırım ve İlhan (2010)'ın yaptıkları araştırmalar buna örnek olarak gösterilebilir. Fırat Durdukoca (2010), Morgil vd. (2004), Üredi ve Üredi (2006)'nin yaptıkları çalışmalar aksi yöndedir. Fırat-Durdukoca (2010) ve Morgil vd. (2004)'nin yaptıkları araştırmada yetkinlik inancı erkek öğrenciler lehinedir. Üredi ve Üredi (2006)'nin yaptıkları araştırmada ise kadın öğrencilerin yetkinlik inancı erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

Araştırmada öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan öğrencilerin genel yetkinlik inancı puan ortalamaları, annesinin okur yazar olmadığını ifade eden öğrencilerin puan ortalamalarından düşük çıkmıştır. Baba eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Bu sonuca sebep olarak çocuk ve gençlerin yetiştirilmesinde babadan çok anneye sorumluluk yüklendiği, baba ile daha az vakit geçirildiği düşünülebilir. Ayrıca aşırı kontrolcü anne tutumunun düşük yetkinlik inancı ile ilişkili olduğu (Taris ve Semin, 1998) dolayısıyla bu durumun annesi ilkokul/ ortaokul mezunu olan öğrencilerin yetkinlik inancı puan ortalamalarındaki düşüklüğün sebebi olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Gül ve Adıgüzel (2015), Karataş ve Uzun (2016), Özkahraman ve Yıldırım (2012)'in yaptıkları araştırmada anne baba eğitim düzeyine göre genel yetkinlik inancı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır. Ceylan (2013)'in araştırmasında ise anne eğitim düzeyinin yetkinlik inancı üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Vardarlı (2005)'nin yaptığı araştırmada, anne eğitim düzeyi azaldıkça öğrencilerin yetkinlik inancı puanlarında da azalma olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre; sosyo ekonomik düzeyinin kötü olduğunu belirten öğrencilerin genel yetkinlik inancı puan ortalamaları, sosyo ekonomik düzeyinin orta ve iyi olduğunu belirten öğrencilerin genel yetkinlik inancı

puanlarından düşüktür. Ancak genel yetkinlik inancı puan ortalamalarındaki fark anlamlı değildir. Sosyo ekonomik düzeyin yüksek olmasının yetkinlik inancının yükselmesinde doğrudan sebep olarak gösterilmesi yerine destekleyici faktör olabileceği söylenebilir Ceylan (2013), Gençal-Yazıcı ve Parlar (2017)'in araştırmasındaki bulgu ile mevcut bulgu örtüşmektedir. Karataş ve Uzun (2016), Solmaz (2002) ve Vardarlı (2005)'nin yaptıkları araştırmalar da ise sosyo ekonomik düzeye göre yetkinlik inancı puanları farklılık göstermiştir. Sosyo ekonomik düzey yükseldikçe genel yetkinlik inancı düzeyinde de yükselme olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada sınıf düzeyine göre öğrencilerin genel yetkinlik inancı puanları anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre, sınıf düzeyi düşük olan öğrencilerin, sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilere göre genel yetkinlik inanç düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Son sınıf öğrencilerinin genel yetkinlik inancı puan ortalamaları birinci, ikinci, üçüncü sınıf öğrencilerine göre düşüktür. “Doğrudan ve dolaylı tecrübeler” yetkinlik inancının gelişiminde etkili olan kaynaklardır. Sosyal Hizmet Bölümü son sınıf öğrencilerinin staj döneminde oldukları ve mesleki anlamda henüz tecrübe sahibi olmadıkları için genel yetkinlik inancı puan ortalamalarının düşük olduğu düşünülebilir. Fırat-Durdukoca (2010), Özgen ve Bindak (2011), Yenilmez ve Kakmacı (2007) da araştırmalarında benzer sonuca ulaşmışlardır. Ancak Altunçekiç vd. (2005), Üredi ve Üredi (2016)'nin yaptıkları araştırmalarda sınıf düzeyi yükseldikçe yetkinlik inancının arttığı tespit edilmiştir.

Araştırmada yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimine göre öğrencilerin genel yetkinlik inancı puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu sonuç yetkinlik inancının çeşitli kaynaklardan beslendiği, bir değişkenin yetkinlik inancı üzerinde büyük farklılık oluşturmayaabileceği şeklinde yorumlanabilir. Mevcut bulgu Karataş ve Uzun (2016), Yörük (2012)'ün araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Gül ve Adıgüzel (2015)'ün yaptığı araştırma sonucu aksi yöndedir. Öğrencilerin yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimine göre yetkinlik inancı puanlarının farklılık gösterdiği, ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin yetkinlik inancı düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sezer vd. (2006)'nin yaptığı araştırmada ise yaşamının büyük çoğunluğunu şehirde geçiren öğrencilerin yetkinlik inancı, ilçede yaşayan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. İlçede yaşayan öğrencilerin yetkinlik inancı da köyde yaşayanlardan daha yüksek bulunmuştur.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkinin Yorumlanması: Araştırmada benlik saygısı ile işsizlik kaygısı arasında negatif

yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde işsizlik kaygısı ölçeğinin alt boyutları olan “çevresel ve sosyal baskı”, “kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği”, “niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği” ile benlik saygısı arasında da düşük düzeyde ve negatif yönlü bir ilişki vardır. Bu durum benlik saygısı yükseldikçe öğrencilerin işsizliğin kaygı gibi olumsuz sonuçlarından daha az etkilenebileceği şeklinde yorumlanabilir 1. hipotez doğrulanmıştır. Aslan Nergiz (2020), Ashtiani vd. (2007), Eriş ve İkiz (2013)’in yaptıkları araştırmalar mevcut araştırma ile örtüşmektedir.

Diğer taraftan yaşanan işsizlik kaygısının benlik saygısında düşüşe sebep olabileceği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Coxford (1998), Ersoy-Kart ve Erdost (2008), Kıcıır (2010), Shamir (1986) ve Yılmaz (2019)’ın araştırma sonuçları da bu doğrultudadır.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Genel Yetkinlik İnancı Arasındaki İlişkinin Yorumlanması: Araştırmada benlik saygısı ile genel yetkinlik inancı arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle benlik saygısı genel yetkinlik inancını pozitif yönde etkilemektedir. Bu durum öğrencilerin benliklerine ait memnuniyetleri arttıkça yaşamlarındaki sorunlarla baş etme konusundaki yetkinlik inançlarının artabileceği şeklinde yorumlanabilir. 2. hipotez de doğrulanmıştır. Altun ve Yazıcı (2012), Aydoğan ve Özbay (2012), Vardarlı (2005) ve Yıldırım (2020)’ın öğrencilere yönelik yaptıkları araştırmada benlik saygısı ile yetkinlik inancı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bandura (1997), Gardner ve Pierce (1998), Khan vd. (2015) ve Türesin Tetik vd. (2019)’de yaptıkları çalışmalar ile yetkinlik inancının benlik saygısını arttırdığını tespit etmiştir. Diğer taraftan Yiğit (2018)’in yaptığı araştırmada benlik saygısı ve yetkinlik inancı arasında düşük düzeyli bir ilişki çıkmıştır. Branden (1994) bireyin benlik saygı seviyesini belirlemede yetkinlik inancının önemli rol oynadığını savunmaktadır.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Genel Yetkinlik İnancı ile İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkinin Yorumlanması: Araştırmada genel yetkinlik inancı ile işsizlik kaygısı, “çevresel ve sosyal baskı”, “kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği”, “niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği” arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. 3. hipotez de doğrulanmıştır. Yetkinlik inancının gelişmesinde “aile, çevre, okul etkisi” önemli faktörler arasında sayılabilir. Aynı faktörler kaygı oluşumu için önemli sayılabilir (Bandura, 1994; Kennerly, 2020). Özellikle üniversite eğitiminin yetkinlik inancının gelişmesinde öneme sahip olabileceği (Bandura, 1990), akademik anlamda desteklenen öğrencilerin genel yetkinlik inancında artış, işsizlik kaygısında azalma söz konusu olabileceği söylenebilir. Çınar ve Yenipınar (2019), Kafkas vd.

(2010)'nin yaptıkları araştırmada da iki değişken arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Haycock vd. (1998) yaptıkları araştırmada düşük yetkinlik inancına sahip bireylerin kaygı geliştirmeye daha yatkın olduklarını ortaya koymuşlardır.

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Benlik Saygıları ile İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkide Genel Yetkinlik İnancının Aracılık Rolü: Araştırmada genel yetkinlik inancının, benlik saygısı ile işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide tam aracı rolü olduğu tespit edilmiştir. Toplam etkinin yaklaşık tamamı genel yetkinlik inancı üzerinden, dolaylı olarak gerçekleşmiştir. Bu durum öğrencilerin benlik saygılarının işsizlik kaygısı üzerindeki etkisinin genel yetkinlik inancı aracılığı ile arttığı şeklinde yorumlanabilir. 4. hipotez de doğrulanmıştır. İşsizliğin psikolojik refah üzerindeki olumsuz etkisine dair araştırma bulguları, işsiz bireyin iş bulma konusundaki yetkinlik inancının refah ve benlik saygısını arttırıcı etkisi olabileceğini ortaya koymuştur (Creed vd., 2001). Oluşturulmuş güçlü bir yetkinlik inancının benlik saygısı üzerinde pozitif, işsizlik kaygısı üzerinde negatif bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir. Mao vd. (2020)'nin yaptıkları araştırmada öğrencilerin kaygısı üzerinde benlik saygısı ve genel yetkinlik inancının etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Luszczynska vd. (2005)'nin yaptıkları araştırmada genel yetkinlik inancının aralarında benlik saygısının da olduğu birçok değişkenle pozitif ilişkisinin olduğunu kanıtlamıştır. Kaygı ile negatif ilişkiye sahip genel yetkinlik inancının, akademik performansla ilişkili olduğu kanaatine varılmıştır.

5.1. Öneriler

Son yıllarda Sosyal Hizmet Bölümü mezunu sayısındaki hızlı artışa rağmen, sosyal hizmet istihdamı kısıtlı kalmaktadır. Hatta geçmiş yıllara göre gerilediğini söylemek de mümkündür. Diğer taraftan ülkemiz için son 60 yıldır akademik anlamda var olan, kurumsal anlamda ise daha uzun bir geçmişe sahip sosyal hizmet alanı yeterince büyüme sağlayamamıştır. Türkiye’de dezavantajlı kesimin günden güne çeşitlendiği ve çığ gibi büyüdüğü düşünüldüğünde “sosyal hizmet” alanına ihtiyaç daha çok hissedilmektedir. Ancak sosyal hizmet alanının neferleri sosyal çalışmacıların ihtiyaç duyulan alanlarda aktif rol alması gerekirken ülkemizde yeterince gelişemeyen, yeterli istihdam sağlayamayan alan içerisinde “işsiz” kalma ihtimali söz konusu olmakta, dezavantajlı duruma düşme riski ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum henüz üniversite eğitimi sırasında işsizlik kaygısı olarak ortaya çıkabilmektedir.

Literatüre, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinden elde edilen veriler ışığında katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gelecek araştırmalar ve öğrenciler için bazı öneriler sunulabilir:

- Aynı araştırma farklı veya daha büyük örneklemeler için uygulanabilir. Örneğin sosyal medya hesapları üzerinden ülke genelinde uygulanabilir. Sadece sosyal hizmet bölümü öğrencileri değil, istihdam edilmemiş sosyal hizmet bölümü mezunları için de uygulanabilir.

- Aynı araştırma konusu farklı araştırma teknikleriyle ele alınabilir. Ayrıca araştırmaya farklı demografik değişkenler de eklenebilir.

- Öğrencilere staj imkânı sadece son sınıfta değil, ara sınıflarda yaz tatillerinde de sunulabilir. Ayrıca sosyal hizmet kurumlarına geziler düzenlenebilir. Böylece öğrenciler gözlem ve değerlendirmeler yapabilir, mesleki anlamda yetkinlik inancı kazanabilirler.

- Sosyal hizmet bölüm sayısı ve öğrenci kontenjan sayısı istihdam ihtiyacına göre düzenlenebilir. Böylece istidam sayısı ile istihdam edilmemiş mezun sayısı arasındaki fark azaltılabilir.

- Özellikle sosyal hizmet bölüm sayısının hızla artması sebebiyle, sosyal hizmet disiplininin gelen akademisyenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Akademisyen olmak isteyen ve meslekte uzmanlaşmak isteyen öğrenciler için yüksek lisans seçeneği iyi bir fırsat olabilir.

- Sosyal hizmet alanında yeni istihdam seçeneklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi takdirde mevcut seçenekler gelecek yıllar için yetersiz kalacağından öğrenciler için işsizlik kaygısının artması söz konusu olabilir (Sevim ve Altun, 2017). Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarında ve özel sektörde sosyal hizmet alanına daha fazla yer açılmalı, iş verenler bu konuda desteklenmelidir.

- Özellikle okul sosyal hizmeti başta olmak üzere, endüstriyel sosyal hizmet hayata geçirilmelidir. Çocuk nüfusun ve genç nüfusun fazla olduğu bir ülkede okul sosyal hizmeti hem öğrenci-öğretmen-veli yönüyle hem de istihdam yönüyle ciddi bir rahatlama sağlayabilir.

- Sosyal hizmet öğrencilerine yönelik öğrenim gördükleri fakülte bünyesinde rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilebilir. Böylece işsizlik kaygısına, düşük benlik saygısı ve düşük yetkinlik inancına sahip öğrencilere destek ve motivasyon sağlanabilir. Benlik saygısı ve yetkinlik inancının artmasını sağlayacak eğitimler verilebilir. Araştırma ve proje ödevleri planlanabilir. Ayrıca lisans eğitiminin ilk yıllarından itibaren öğrencilerin “kariyer planlaması” konusunda yönlendirilmesinin muhtemel işsizlik kaygısının önlenmesi hususunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

- Araştırmalara göre liyakat temelli olmayan istihdamın gençlerde gelecek kaygısını tırmandırdığı ifade edilmektedir (URL-7, 2022). Dolayısıyla istihdamların liyakat unsuru gözetilerek gerçekleştirilmesinin öğrencileri rahatlatacağı ve onların geleceğe dair olumlu inancının artacağı d ş n lmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, S. ve Alpoğlu, İ. E. (2020). Sosyal hizmet uzmanlarının işsizlik deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 31(1), 47-69.
- Akdoğan, F. E. (2009). *Zihin engelliler öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları ve stres düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Akgün, A., Gönen S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 283–299.
- Akıncı, M. (2016). *Yüksek öğretimli gençliğin işsizlik kaygısı ve çalışma hayatı algısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Akkapulu, E. (2005). *Ergenin sosyal yetkinlik beklentisini yordayan bazı değişkenler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Akman, B. ve Balat Uyanık, G. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 175-183.
- Akmanlı, T. (2019). *Fabrikada sosyal çalışma*. E. Yeşilkayalı (Der), Sosyal çalışma mesleğinde kariyer seçenekleri içinde (ss. 85-95), Ankara: Nika Yayınevi.
- Aksoy-Cerit, A. (1992). *Lise son sınıf öğrencilerinin özsaygı ve denetim odağını etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Aktaş, U. (2016). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri ile atılganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen faktörler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- Alptekin, K. (2016). *Başlangıçtan bugüne ve yarına Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Alptekin, K. (2021). *Sosyal hizmet eğitiminde kontrolsüz büyüme döneminin ağır faturası: Açıköğretim*. M. Kırlioğlu ve D. Akarçay Ulutaş (Der.), Sosyal hizmet eğitiminin genişleyen sınırları içinde (ss.42-61). İstanbul: Eğitim Yayınevi.

- Alptekin, K., Topuz, S. ve Zengin, O. (2021). Covid-19 pandemisi döneminde sosyal hizmet bölümlerinin boş kalan kontenjanları bize ne söylüyor? (İçinde) Sosyal hizmet sempozyumu 2021 [Powerpoint sunumu].27 Eylül 2022 tarihinde <https://idealsosyalhizmet.com/turkiyede-sosyal-hizmet-bolumlerine-dair-guncel-rakamlar/> adresinden erişildi.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2012), Üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramları ve akademik öz-yeterlik inançları: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 319-334.
- Altunbaş, Ç. (2006). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma. (Kastamonu İli örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 93-102.
- Aslan-Nergiz, A. (2020). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygıları ile kişilik özelliklerinin genel kaygı durumları üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Ashtiani, A. F., Ejei, J., Khodapanahi, M. K. ve Tarkorani, H. (2007). Relationship between self- concept, self-esteem, anxiety, depression, and academic achievement in adolescents. *Journal of Applied Sciences*, 7(7), 995-1000.
- Atak, H. ve Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşunun öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 170-181.
- Ayan-Kocabaş, S. (2019). *Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin kariyer planlaması: Yalova Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Aydın, A. ve Tiryaki, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik bir araştırma (KTÜ Örneği). *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 17(4), 715-722.
- Aydoğan, D. ve Özbay, Y. (2012). Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluk kaygı, öz yeterlilik açısından açıklanabilirliğinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3), 1-9.
- Aykara, A. (2011). Kaynaştırma eğitimi sürecindeki bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler ve okul sosyal hizmeti. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 63-84.

- Aytaç, S. ve Keser, A. (2002). İşsizliğin çalışan birey üzerindeki etkisi: İşsizlik kaygısı. *The Journal Of Industrial Relations And Human Resources*, 4(2), 52-63.
- Aynacı, C. (2020). *Lise öğrencilerinde anne-baba-ergen ilişkilerinin benlik saygısı ve davranış problemlerine etkisinin okul sosyal hizmeti bağlamında incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Ayvalı, M. (2012). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, OnDokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Balkaya, E. (2017). *Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı ve girişimcilik niyeti ilişkisi: TRAI bölgesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Baltaş, A. (2020). *Hayatın hakkını vermek*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychology Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 4(3), 359-373.
- Bandura, A. (1990). Perceived self-efficacy in the exercise of personal agency. *Journal of Applied Sport Psychology*, 2(2), 128-163.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28 (2), 117-148.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. *Encyclopedia of Human Behavior*, 4, 71-81.
- Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Başaran, İ. E. (1982). *Modern eğitimin psikolojik temelleri*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. ve Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1),1-44.
- Baybek, H. ve Yavuz, S. (2005). Muğla Üniversitesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 73-95.
- Bayrak, Y. (2020). *Türkiye’de genç işsizliği ve yükseköğretim öğrencileri arasında işsizlik kaygısı: bir alan araştırması örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Bêgue, L. (2005). Self-esteem regulation in threatening social comparison: The roles of belief in a just world and self-efficacy. *Social Behavior and Personality*, 33 (1), 69–76.
- Betz, N. E. (2000) Self-efficacy theory as a basis for career assessment, *Journal of Career Assessment*, 8(3), 205-222.
- Bocutoğlu, E. (2001). *Makro iktisat: Keynesyen teori ve politikalar*. Trabzon: Derya Kitabevi.
- Bogenç, A. ve Kuzgun, Y. (1995). Kendisine saygısı düşük ve yüksek olan bireylerin benlik kavramı puanlarının karşılaştırılması. III. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çukurova Üniversitesi yayını.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 125-136.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Butcher, J. N., Mineka, S. ve Hooley, J. M. (2013). *Anormal psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pagem Yayınları.
- Branden, N. (1994). *The six pillars of self-esteem*. New York: Bantam Books.
- Cengil, M. (2009). Hitit Üniversitesi ilahiyat fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(15), 77-102.
- Cengiz, A. (2018). *Üniversite mezunu işsiz bireylerde benlik saygısı, psikolojik dayanıklılık, umutsuzluk ve intihar bilişleri arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Lefkoşa Üniversitesi, Kıbrıs.
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve duygusal öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Cılga, İ. (2004). *Bilim ve meslek olarak Türkiye’de sosyal hizmet*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları.
- Coleman, P. K. ve Karraker, K. H. (1997). Self efficacy and parenting quality findings and future applications. *Developmental Review*, 18, 47- 85.
- Coxford, L. M. (1998). *The role of social support in the job seeking behaviors of unemployed professionals*. Yayımlanmamış doktora tezi. The Claremont Graduate University, California.

- Cüceloğlu, D. (2021). *İnsan ve davranışı*. (41. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Chen, G., Gully, S. M. ve Eden, D. (2001). Validation of a new general self-efficacy scale. *Organizational Research Methods*, 4(1), 62-83.
- Creed, P. A., Bloxsome, T. D. ve Johnston, K. (2001). Self-esteem and self-efficacy outcomes for unemployed individuals attending occupational skills training programs. *Community, Work and Family*, 4(3), 285-303.
- Çapa-Aydın, Y., Uzuntiryaki Kondakçı, E., Temli, Y. ve Tarkın, A. (2013). Özyeterlik kaynakları ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *İlköğretim Online*, 12(3), 749-758.
- Çakır, Ö. (2002). Sosyal dışlanma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). Biyoloji öğretmen adaylarının kaygılarını belirleyen etmenler, XIII. Eğitim Bilimler Kurultayı, 1-11.
- Çay, M. ve Akpınar, B. (2022). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerine yönelik bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 707-734.
- Çelikkaleli, Ö. ve Çapri, B. (2008). Genel yetkinlik inancı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 93-104.
- Çelikkaleli, Ö. (2010). *Ergenlerin yetkinlik inançları ile depresyon, benlik saygısı iç-dış kontrol odağı, sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Çelikkaleli, Ö. ve Akbay, S. E. (2013). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışı, genel yetkinlik inancı ve sorumluluklarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 237-254.
- Çetin, C. N. (2008). *İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin ana baba tutumları ve öz saygı ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çevik-Demir, Ş. (2013). *Ergenlerde benlik saygısı ve dini başa çıkma*. Yayımlanmamış doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Çınar, B. ve Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30 (3), 153-162.
- Çoban, A. E. ve Karaman, N. G. (2013). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk, kaygı ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 78-88.

- Çokluk, O., Şekercioğlu, G. ve Büyükoztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LİSTREL uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2007). Öğretmen adaylarının sosyal öz-yeterlik algılarının belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 58-74.
- Çuhadaroglu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dağ, İ. (1999). Psikolojinin ışığında kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 2(6). 167-174.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2008). Meslek yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumları ve benlik saygılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 279-289.
- Doğan, H. (2018). *Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitimi ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Dost Tuzgöl, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(22), 132-143.
- Dubois, B. ve Miley, K. (2010). *Social work.: An empowering profession*. USA: Pearson Education.
- Dursun, S. ve Aytaç, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 71-84.
- Dursun, S. (2012). İşsizliğin sosyo-psikolojik yönü: İşsizlik psikolojisi. *Türk Metal Dergisi*, 151, 50-54.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal hizmet temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.
- Ehtiyar, R. ve Üngüren, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 159-181.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98-110.

- Eren, H. B. (2020). *Eczacılık fakültesi son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı, girişimcilik niyeti ve umutsuzluk ilişkisi: Ankara İli Örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ergül, E. (2019). *Yüksek öğretimli gençliğin işsizlik kaygısı ve çalışma hayatı algısı: Avrasya üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Avrasya Üniversitesi, Trabzon.
- Eriş, Y. ve İkiz, F. E. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri. *Turkish Studies*, 8(6), 179-193.
- Erol, Z. ve Öztep, S. (2015). *Kendini tanımak ve farkındalık*. N. Tarhan; O. Gümüşel ve A. Sayım (Der.), Pozitif psikoloji içinde (ss. 169-177). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ersoy-Kart, M., Erdost, H. E. (2008). Unemployment worries among Turkish University students. *Social Behavior and Personality*, 36 (2), 275–288.
- Erşan, E.; Doğan, O. ve Doğan, S. (2009). Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 35-42.
- Eşer, H. (2005). *Üniversite öğrencilerinde dini inanç ve benlik saygısı ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Fırat-Durdukoca, Ş. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 69-77.
- Gardner, D. G. ve Pierce, J. L. (1998). Self- esteem and self-efficacy within the organizational context. *Group and Organization Management*, 23(1), 48-70.
- Gencer, T. E. (2017). *Sosyal çalışma- eğitim bilimi ilişkisi ve okul sosyal hizmeti üzerine bir değerlendirme*. İ. Cılga ve T. E. Gencer (Der.), Sosyal hizmeti yeniden düşünmek içinde (ss. 81-116). Ankara: Nika Yayınevi.
- Geçtan, E. (1994). *İnsan olmak*. (14.Baskı), Ankara: Remzi Kitabevi.
- Gelbal, S., Duyan, V., Sevin, Ç. ve Erbay, E. (2010). Lise öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ve sosyal destek durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21(2), 7-18,
- Göka, E. (2020). *Yepyeni bir dünyada yaşarken gezegenimize pandemi çarptı*. K. Sayar (Der.), Kaygı çağı içinde (ss. 131-160). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gül, İ. ve Adıgüzel, O. (2015). Sağlık kurumları yöneticiliği lisans bölümü öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 864-878.

- Güloğlu, T. (2005). Türkiye’de kayıt dışı istihdam gerçeği. Cornell University ILR School, 1-35. 18 Temmuz 2022 tarihinde <https://ecommons.cornell.edu/handle> adresinden erişildi.
- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hammarstrom, A. ve Janlert, U. (1997). Nervous and depressive symptoms in a longitudinal study of youth unemployment-selection or exposure? *Journal of Adolescence*, 20(3), 293-305.
- Harter, S. (1993). *Causes and consequences of low self-esteem in children and adolescents*. R. Baumeister (Der.), Self-esteem: The puzzle of low self regard içinde (ss.87-116). New York: Plenum Press.
- Haycock, L. A.; McCarthy, P. ve Skay, C. L. (1998). Procrastination in college students: the role of self and anxiety. *Journal of Counseling ve Development*, 76(3), 317- 325.
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation and conditional process analysis: A Regression- Based Approach*. New York: Guilford Press.
- Horejsi, C. R. ve Sheafor, B.W. (2003). *Techniques and guidelines for social work practice*. USA: Allyn and Bacon.
- Hudson, D. B., Elek, S. M.ve Fleck, M. O. (2001). First-time mothers’ and fathers’ transition to parenthood: Infant care self-efficacy, parenting satisfaction and infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 24(1), 31-43.
- Işık, E. (1996). *Nevrozlar*. Ankara: Kent Matbaası.
- Işıkkhan, V., Erbay, E., Akçay, S. ve Ege, A. (2016). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezuniyet sonrası gelecek planları: Ankara, Başkent ve Hacettepe Üniversitesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 7-23.
- Jerusalem, M. ve Schwarzer, R. (1992). *Self-efficacy as a resource factor in stress appraisal processes*. R. Schwarzer (Der.), Self-efficacy: Thought control of action (ss. 195–213). Washington, DC: Hemisphere
- Kafkas, M. E., Açak, M., Çoban, B. ve Karademir, T. (2010). Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 93-111.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2021). *İnsan ve insanlar*. (24. Baskı), İstanbul: Evrim Yayınevi
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Kaplan, İ. (2020). *Lise öğrencilerinin kariyer kararı verme öz yetkinliklerine ve kariyer gelecek beklentilerine yönelik metaforik algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Kararırmak, Ö. ve Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 30-43.
- Karataş, K. ve Erkan, G. (2011). 1961'den günümüze sosyal hizmet eğitimi müfredatı: Sosyal Hizmetler Akademisi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, HÜ İİBF Sosyal Hizmet Bölümü özelinde bir değerlendirme. Sosyal Hizmet Sempozyumu: 50.yılında Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi, Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma ve Geliştirme Derneği, s. 47-52.
- Karataş, Z. ve Uzun, K. (2016). *Üniversite öğrencilerinin genel öz-yetkinliğinin yordayıcısı olarak endişenin sonuçları ve kontrol odağı*. Ö. Demirel ve S. Dinçer, S. (Der.), Eğitim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayışı içinde (ss. 605-616). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karayığit, N. (2017). Sosyo-ekonomik düzeyin psiko-sosyal gelişim ve dindarlığa etkileri. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 119-133.
- Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk- sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri: Samsun örneği. *OnDokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 31-63.
- Kennerly, H. (2020). *Kaygı*. (6. Baskı), İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Kesgin, B. (2020). *Kamu sorumluluğunda sosyal hizmet*. İstanbul: Milli Basımevi.
- Kıcır, B. (2010). *Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı: psikolojik etmenler açısından bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kıcır, B. (2017). Eğitimli genç işsizliği üzerinden işsizlik kaygısına bir bakış. *Çalışma ve Toplum*, 3(54), 1369-1396.
- Kılıç, F. (2021). *Sosyal hizmet lisans mezunlarının işsizlik problemleri ve buna bağlı olarak yaşadıkları sosyal sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi, İstanbul.
- Koç, Y.; Terzioğlu, E. A. ve Kayalar, F. (2018). Beden eğitimi ve spor bilimleri özel yetenek sınavlarına giren adayların bireysel başarı güdülleri ile genel yetkinlik inançlarının incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 64-73.
- Kongar, E. (2007). *Sosyal çalışmaya giriş*. Ankara: Sabev Yayınları.

- Korkmaz, İ. (2018). *Sosyal öğrenme kuramı*. B. Yeşilyaprak (Der.), Eğitim psikolojisi içinde (ss. 245-269). Ankara: Pegem Akademi.
- Korkmaz, A.ve Tekin-Tayfun, A. N. (2016). Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(17), 534-558.
- Korkmazer, F. (2020). Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı algılarının incelenmesi. *Business Economics and Management Research Journal*, 3(2), 141-152.
- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. (3. Baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1987). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1992). *Korkular, takıntılar, saplantılar*. (2. Baskı), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kutlu-Şahin, Ş.; Çetinbakış, M. ve Kutlu M. (2019). Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Bandırma OnYedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma, *EKEV Akademi Dergisi*, 23(78), 511-522.
- Kut, S. (1988). *Sosyal hizmet mesleği: Nitelikleri, temel unsurları, müdahale yöntemleri*. Ankara.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Khan, A.; Fleva, E. ve Qazi, T. (2015). Role of self-esteem and general self-efficacy in teachers efficacy in primary schools. *Psychology*, 6(1), 117-125.
- Lane, J., Lane, A. M. ve Kyprianou, A. (2004). Öz-yeterlik, benlik saygısı ve bunların akademik performansa etkisi. *Sosyal Davranış ve Kişilik Dergisi*, 32(3), 247-256.
- Lunenburg, F. C. (2011). Self-efficacy in the workplace: Implications for motivation and performance. *International Journal of Management, Business, and Administration*, 14(1), 1-6.
- Luszczynska, A., Scholz, U. ve Schwarzer, R. (2005). The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*, 139 (5), 439-457.
- Maddux, J. E. (1995). *Self-efficacy theory: An introduction*. J. E. Maddux, (Der.), Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application içinde (ss. 3-33). New York: Plenum Press.
- Mao, Y., Yang, R., Bonaiuto, M., Ma, J. ve Harmat, L. (2020). Can flow alleviate anxiety? The roles of academic self-efficacy and self-esteem in building psychological sustainability and resilience. *Sustainability* ,12(7), 1-17.

- Mellin, E. A. (2010). *Self esteem across the lifespan: issues and interventions*. New York NY: Routledge.
- Morgil, İ., Seçken, N. ve Yücel, A. S. (2004). Kimya öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi*, 6(1), 62-72.
- Mullis, A. K., Mullis, R. L. ve Normandin, D. (1992). Cross-sectional and longitudinal comparisons of adolescent self esteem. *Adolescence*, 27(105), 51-60.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., MacDonald, G., ve Ellsworth, P.C. (1998). Through the looking glass darkly? When self-doubts turn into relationship insecurities. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(6), 1459.
- Mütevellioglu, N., Zambak, M. ve Mert, M. (2010). İşsizlik, üniversiteli gençlik ve gelecek: Bir alan araştırmasının bulguları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207-229.
- Oktan, V. ve Şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 543-556.
- Ottekin, N. (2009). *Ailelerinden ayrı olarak öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Önder, A. (1997). *Küçük çocuklar için kendilik algısı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve okul öncesi çocuklarında kendilik algısının yaş cinsiyet prematüre doğma ve okula devam etme süresine ilişkin olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1985). *Durumluk-sürekli kaygı envanteri el kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özçelik-Kaynak, K. ve Öztuna, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde işsizliğe yönelik işsizlik kaygısı ve umutsuzluk: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 15(60), 953-970.
- Özdayı, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısının bazı demografik bilgilere göre incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(1), 69-80.
- Özdemir, U. (2001). Toplumsal değişme ve gelişme sürecinde sosyal hizmet. Sosyal Hizmet Sempozyumu, 16-18 Ekim 1996. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksekokulu Yayın No:002
- Özdemir, Y. ve Aras, M. (2015). Sosyal hizmetlerde kariyer yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. Sosyal Hizmet Özel Sayısı. 107-121.

- Özdemir, R. (2021). *Lise öğrencilerinde anne baba tutumu ile öz saygı, sosyal kaygı, meslek belirleme arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Özen, E. (2021). *Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin işsizlik kaygı düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Özgen, K., ve Bindak, R. (2011). Lise öğrencilerinin matematik okuryazarlığına yönelik öz-yeterlik inançlarının belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 1073-1089.
- Özkahraman, Ş. ve Yıldırım, B. (2012). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin öz yeterlik durumlarının belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14(3), 53-65.
- Özlü, B. (2021). *Türkiye'deki genç işsizlerin benlik saygısı ve sosyal destek algısının incelenmesi: Trabzon ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Özpoyraz, N. (2005). Anksiyete bozuklukları. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Ders Notları.
- Parlar, H. ve Gençal-Yazıcı, S. (2017). Evli ve bekar yetişkinlerin genel öz yeterlik ve benlik saygılarının incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 207-247.
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and of self efficacy. 10.07.2022 tarihinde <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/eff.html> adresinden erişildi.
- Payne, M. ve Askeland, G. (2008). *Globalization and International Social Work: Postmodern Change And Challenge*. Aldershot, England; Burlington, VT: Ashgate.
- Robichaud, M. ve Dugas, M. (2020). *Yaygın kaygı bozukluğu çalışma kitabı*. İstanbul: Psikonet Yayıncılık.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton. NJ: Princeton University Press.
- Sabirli, L. (2016). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin benlik saygısı ve akademik başarıları ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sevim, K. ve Altun, F. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin geleceğe yönelik mesleki ve akademik beklentileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-65.
- Sevim, K. (2018). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sevindik T., Yeşil G., Sevindik F. ve Açık Y. (2007). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ile öz-etkililik yeterlik arasındaki ilişki. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 2(2), 13-21.
- Sezer-Akgün, S. (2019). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyeti ile işsizlik kaygısı arasındaki ilişki. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Sezer, F., İşgör, İ. Ş., Özpolat, A. R. ve Sezer, M. (2006). Lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 129-137.
- Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 207-231.
- Shamir, B. (1986). Self-esteem and the psychological impact of unemployment. *Social Psychology Quarterly*, 49(1), 61-72
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and non-experimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422.
- Snowden, R. (2013). *Freud kilit fikirler*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Spielberger, C. D. (1972). Review of *profile of mood states*. *Professional Psychology*, 3(4), 387-388.
- Stajkovic, A. D. ve Luthans, F. (2003). Social cognitive theory and self-efficacy: Implications for motivation theory and practice. *Motivation and work behavior*, 126, 140.
- Şahin, C. (2009). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 271-286.
- Şanlı-Kula, K. ve Saraç, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.

- Şensoy, Ö. ve Aydoğdu, M. (2008). Araştırma soruşturma tabanlı öğrenme yaklaşımının fen bilgisi öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik öz yeterlik inanç düzeylerinin gelişimine etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 69-93.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tarhan, N. (2013). *Duyguların psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taris, T. W. ve Semin, G. R. (1998). How mothers' parenting styles affect their children's sexual efficacy and experience. *Journal of Genetic Psychology*, 159, 68-81. <https://doi.org/10.1080/00221329809596135>.
- Taşgım, Ö., Bozgeyikli, H. ve Boğazlıyan, E. E. (2017). Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(15), 551-567.
- Taylor, J. C. (2001). Fifth generation distance education. *Instructional Science and Technology*, 4(1), 1-14.
- Tekin, A. N. (2015). *Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Tekin, H. H. ve Tuncay, T. (2021). *Sosyal hizmet mesleğinin ABC' si*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tekin, M. (2018). *Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Tekin, S. ve Üstün, S. (2009). Amasya eğitim fakültesindeki öğretmen adaylarının özyeterlilik inançlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 35-47.
- Tokol, A. (2005). *Türk endüstri ilişkileri sistemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Torucu-Koçak, B. (1990). *13-14 yaşındaki gençlerin sosyo-ekonomik düzeyi ve anne-baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip benlik saygısına etkisinin araştırılıp, karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Torun, S., Arslan, S., Nazik, E., Akbaş, M. ve Öner Yalçın, S. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve boyun eğici davranışların incelenmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 399-404.
- Tözün, M. (2010). Benlik saygısı. *Actual Medicine*. 52-57.

- Tuncay, T. (2020). Çevrimiçi sosyal hizmet eğitimi: fırsatlar ve engeller. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 18-25.
- Tümerdam, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 32-45.
- Türesin-Tetik, H., Oral Ataç, L. ve Köse, S. (2019). Öz yeterlilik algısı ile kendini sabotaj eğilimi arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 23(1), 17-29.
- Türkçapar, M. H. (1999). Sosyal fobinin psikolojik kuramı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2(4), 247-253.
- Türkçapar, M. H. (2020). *Covid-19 kaygısı ve travması*. K. Sayar (Der.), Kaygı çağı içinde (ss. 17-44). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A. ve Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68, 202-248.
- Thompson, N. (2019). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak*. (B. Yıldırım, B. Hatipoğlu Eren, Ç. Öngen, E. Beydili, G. Erükçü Akbaş, İ. B. Adıgüzel, ... Ö. S. Özateş Gelmez, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- URL-1, www.yokatlas.yok.gov.tr/netler. 14 Haziran 2022.
- URL-2, www.kariyer.net/universite-profil/istanbul-universitesi. 12 Mart 2022.
- URL-3, <https://www.aile.gov.tr/istatistikler/aile-ve-sosyal-politikalar-alanindaki-istatistikler/cocuk-hizmetleri-istatistikleri/>. 08 Mayıs 2022.
- URL-4, <https://kortopsikoloji.com/dergi/kaygi-anksiyete-hakkinda-bilmeniz-gerekenler/> 16 Temmuz 2022.
- URL-5, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri>. 22 Ekim 2022.
- URL-6, www.haberturk.com/en-dusuk-issizlik-o-meslek-grubunda. 22 Ekim 2022.
- URL-7, <https://www.istanpol.org/post-xcxcx>. 16 Temmuz 2022.
- Uslu, D. B. (2019). *Dönüşümcü liderlik tarzının örgütsel sinizme etkisinde çalışanlarda öz yetkinlik algısının aracılık rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstinye Üniversitesi, İstanbul.
- Uysal, İ. ve Kösemen S. (2013). Öğretmen adaylarının genel öz-yeterlilik inançlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 217-226.
- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15–18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Üredi, I. ve Üredi, L. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine, bulundukları sınıflara ve başarı düzeylerine göre fen öğretimine ilişkin öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Vancouver, J. B., Thompson, C. M., Tischner, E. C. ve Putka, D. J. (2002). Two studies examining the negative effect of self-efficacy on performance. *Journal of Applied Psychology*, 87(3), 506-516.
- Vardarlı, G. (2005). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin genel öz yeterlik düzeylerinin yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Varol, Ş. (1990). *Lise son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, OnDokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yanbastı, G. (1996). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yenilmez, K. ve Kakmacı, Ö. (2007). İlköğretim matematik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öz yeterlilik inanç düzeyleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-21.
- Yeşilova, E. (2017). *Üsküdar Üniversitesi lisans ve yüksek lisans öğrencilerinde sigara bağımlılığında dürtüsellik ve benlik saygısı ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, G. (2020). *Öz yeterlik algısının bilinçli farkındalık ve benlik saygısı düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Yıldırım, F. ve İlhan, İ. (2010). Genel öz yeterlilik ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-308.
- Yılmaz, S. (2000). *Hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yılmaz, T., Fidan, F. ve Karataş, V. (2004). İşsizliğin sosyo-psikolojik sonuçları: Sosyo-demografik özelliklere göre bireylerin tutumları bir alan araştırması. *Journal of Social Policy Conferences*, 48, 163-183.
- Yılmaz, F. N. (2019). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında umudun aracı rolü üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yiğit, M. C. (2018). *Bireylerde benlik saygısı ve cinsel öz yeterlilik ilişkisinde bilişsel çarpıtmaların rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

- Yolcuoğlu, İ. G. (2014a). *Bireylerle, ailelerle gruplarla ve toplumla sosyal hizmet*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014b). *Sosyal hizmet/sosyal çalışma bilim ve mesleğine giriş*. İstanbul: Nar Yayınevi.
- Yörük, C. (2012). *Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile aile işlevlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yörükoğlu, A. (2016). *Gençlik çağı*. (15. Baskı), İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksekkaya, Y. (1995). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Zastrow, C. (2015). *Sosyal hizmete giriş*. (A. Aykara, A. Beyazova, B. Yakut Çakar, C. Evren, Ç. Karaca, D. B. Çiftçi, ... V. Yılmaz, Çev.). Ankara: Nika Yayınevi.

EKLER

Ek 1. Demografik Bilgi Formu

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden Serap ŞAHİN tarafından Dr Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ danışmanlığında yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı; Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Hizmet lisans öğrencilerinin benlik saygıları ve işsizlik kaygısı ilişkisinde genel yetkinlik inancının aracılık rolünün incelenmesidir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esastır. Veri formunda kimliğinizi açığa çıkaracak hiçbir bilgi istenmemektedir. Verdiğiniz tüm cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu bağlamda, güvenilir ve geçerli sonuçlar ortaya konması için gerçek cevaplar veriniz. Veri formunda çoktan seçmeli kısa sorular yer almaktadır. Anket formunu doldurmak ortalama 10 dakika sürmektedir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ

Serap ŞAHİN

Demografik Bilgi Formu

1- Araştırmaya gönüllü katılıyorum. () Evet ()Hayır

2- Sınıf:

3- Cinsiyet: () Kadın ()Erkek

4-Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yerleşim yeri?

() Köy

() Kasaba/İlçe

() İl/Metropol

5-Annenizin eğitim düzeyini belirtiniz:

() Okumamış

() İlkokul/Ortaokul

- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

6-Babanızın eğitim düzeyini belirtiniz:

- ☐ Okumamış
- ☐ İlkokul/Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

7-Annenizin çalıştığı sektör:

- ☐ Kamu
- ☐ Özel
- ☐ Serbest meslek
- ☐ Emekli
- ☐ Çalışmıyor

8-Babanızın çalıştığı sektör:

- ☐ Kamu
- ☐ Özel
- ☐ Serbest meslek
- ☐ Emekli
- ☐ Çalışmıyor

9-Sizce ailenizin ekonomik durumu nasıl?

- ☐ Düşük
- ☐ Orta
- ☐ İyi

10-Aylık harcamanız ne kadardır?

- ☐ -1000 TL
- ☐ 1000-1500 TL
- ☐ 1500-2000 TL
- ☐ 2000-2500 TL
- ☐ 2500-3000 TL
- ☐ Diğer

11- Almakta olduğunuz üniversite eğitimi iş yaşamınıza iyi bir başlangıç yapmanız için sizce yeterli mi?

- ☐ Evet ☐ Kararsızım ☐ Hayır

Ek 2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda kendinizle ilgili alınıza dair maddeler bulunmaktadır. Her bir maddenin sizin için ne kadar doğru olduğunu uygun kutucuğun **altına carpi isareti (X) koyarak işaretleyiniz.**

	Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
1.Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum				
2.Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum				
3.Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim				
4.Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim				
5.Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum				
6.Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim				
7.Genel olarak kendimden memnunum				
8.Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim				
9.Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum				
10.Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum				

Ek 3. İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği

İşsizlik Kaygı Düzeyi Ölçeği		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kendimi gelecekte çalışmak istediğim alanla ilgili bilgi ve beceri sahibi olarak göremiyorum.	()	()	()	()	()
2	Türkiye’de eğitilmiş genç işgücünün işsizlik oranlarının yüksek seyretmesi iş bulma ümidimi kırmaktadır.	()	()	()	()	()
3	Okuduğum bölümle ilgili istihdam olanaklarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
4	Eğitimim sonrası sanırım bu hayata tutunamayacağım.	()	()	()	()	()
5	Gelecekte iş yaşantımı ve meslek sahibi olmayı bir muamma olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
6	Hayattan beklediğim şeylere kavuşabileceğimi ummuyorum	()	()	()	()	()
7	Yakın gelecekte bir insan kaynağı olarak, önümü göremiyorum.	()	()	()	()	()
8	Yapmak istediğim meslekte işgücü ihtiyacının azalması beni korkutuyor.	()	()	()	()	()
9	Türkiye’de mezun olacağım bölümle ilgili iş olanakları kısıtlıdır.	()	()	()	()	()
10	Yakın arkadaşlarımdan işsizlik kaygıları bana da işsiz kalabileceğimi düşündürmektedir.	()	()	()	()	()
11	KPSS, TUS, ALES gibi sınavlar veya formasyon almam iş ya da işsizlik hayatımın başlangıcıdır.	()	()	()	()	()
12	Ülkemizde istihdam olanaklarının eğitilmiş gençler için az olması iş bulamayacağımı düşündürmektedir.	()	()	()	()	()
13	Şimdiki hayatıma oranla istikbalde daha mutlu olacağımı umuyorum.	()	()	()	()	()
14	Aldığım eğitim gelecekteki mesleğim için yetersiz kalabilir.	()	()	()	()	()
15	İlerde çalışmak istediğim sektörün gittikçe daraldığını görüyorum.	()	()	()	()	()
16	Yakın çevremde üniversiteyi bitirdikten sonra işsiz kalmaları neden okuduğumu sorgulatmakta, nasılsa iş yok düşüncesiyle okulu bırakmayı düşündürmektedir.	()	()	()	()	()
17	Ailemden yakın gelecekte meslek sahibi olmam için bir baskı görüyorum.	()	()	()	()	()
18	İşsiz kalmamın çevreme karşı itibarımı yitireceğimden ve gittikçe içime kapanmaya başlayacağımdan endişe ederim.	()	()	()	()	()
19	Sağlam bir işim olması için sanırım lisansüstü eğitim almam gerekecek.	()	()	()	()	()
20	Bu gidişle meslek sahibi olabilmem için yeni bir bölüm daha okumam gerekecek.	()	()	()	()	()
21	Kendimi nitelikli bir işgücü olarak göremiyorum.	()	()	()	()	()
22	Aldığım eğitimle ilişki mesleğin gelir olarak ihtiyaçlarımı karşılamayacağını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
23	Sahip olduğum nitelikler ve almakta olduğum eğitimin iyi yerlere gelebilmem için yeterli değildir.	()	()	()	()	()
24	Mezun olduktan sonra yakın zamanda(0-3) iş bulamamam benim için bir travmadır.	()	()	()	()	()
25	Yakın çevremde mezun olduktan sonra iş bulamama durumları bana da gelecekte iş bulamayacağımı düşündürmektedir.	()	()	()	()	()
26	Yakın arkadaşlarımdan yaşadığı işsizlik kaygısı beni de etkilemektedir.	()	()	()	()	()

Ek 4. Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği

Aşağıda, günlük yaşamınızda karşılaşılabileceğiniz bazı durumlarla ilgili ifadeler vardır. Sizlerden istenilen bu durumların sizin için ne derecede doğru olduğunu derecelemenizdir. Lütfen, bu durumların şu anda sizin için ne kadar doğru düşünerek her bir madenini önünde buluna boşluğa (X) işaretini koyunuz. Maddeler	Doğru değil	Biraz doğru	Daha doğru	Tümüyle doğru
1-Yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapmam gerektiğini bilirim.				
2- Beklenmedik bir durumda nasıl davranmam gerektiğini bilirim.				
3- Bana karşı çıkıldığında kendimi kabul ettirecek çare ve yolları bulurum.				
4- Ne olursa olsun üstesinden gelirim.				
5- Güç sorunların çözümünü eğer gayret edersem bulabilirim.				
6-Planlarımı gerçekleştirmek ve hedeflerime ulaşmak bana zor gelmez.				
7-Bir sorunla karşılaştığımda onu çözebilmeye yönelik birçok fikrim vardır.				
8-Yeteneklerime güvendiğim için, zorlukları soğuk kanlılıkla karşılarım.				
9- Aniden gelişen olayların üstesinden gelebileceğimi sanıyorum.				
10- Her sorun için bir çözümüm vardır.				

Ek 5. Araştırma İzni

T.C.

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sağlık Bilimleri Fakóltesi Dekanlığı

Sayı : E-66835156-903.06.99-70243

Konu : Anket Çalışma İzni (Serap ŞAHİN)

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 29.12.2021 tarihli ve E-77847504-044-70126 sayılı yazınız.

İlgi yazınıza istinaden, Enstitünüz Sosyal Hizmet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı 1909061010 numaralı öğrenciniz Serap ŞAHİN' in "**Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Genel Yetkinlik İnançları ve İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkide Öz Saygının Aracılık Rolü: Gümüşhane Üniversitesi Örneği**" adlı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanan ve bir örneği ekte gönderilen anket çalışmasının **15/01/2022-15/03/2022 tarihleri arasında** Fakóltemizde öğrenim gören 417 Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisine Google form üzerinden yapılması Dekanlığımızca uygun görölmüştür.

Gereğini arz ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Bahadır ŞİMŞEK

Dekan V.

ETİK KURUL KARARI

T.C. GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ Rektörlüğü		GÜMÜŞHANE UNIVERSITY Rector's Office
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Proje Onay Formu)		
TARİH	:	
YER	:	
ÜYELER	:	Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan) Prof.Dr. HASAN AYAYDIN (Üye) Prof.Dr. MÜGE YILMAZ (Üye) Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye) Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye) Prof.Dr. HURİ İLYASOĞLU (Üye) Prof.Dr. FERKAN SİPAHİ (Üye)
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU		
Projenin Adı:	Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Genel Yetkinlik İnançları ve İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkide Öz Saygının Aracılık Rolü: Gümüşhane Üniversitesi Örneği.	
Projenin Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi	
Proje Araştırmacıları:	Dr. Öğr. Üyesi Gülin YAZICI ÇELEBİ Serap ŞAHİN	
Proje Yürütücüsünün Unvanı:	Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Kat:7 No:724	

Araştırmanın Amacı:	Sosyal hizmet bölümü mezunlarının son yıllarda artan iş bulma problemi, sosyal hizmet bölümü öğrencilerini kaygılandırmaktadır. Meslek sahibi olma hususunda; gerek toplum gerek aile baskısı bu kaygıyı perçinlerken, bireyin genel- öz değer duygusu olan 'öz saygı' ve yine bireyin kendisine, yaşamının birçok alanına yönelik inancını gösteren 'genel yetkinlik inancı' önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle Gümüşhane Üniversitesi sosyal hizmet lisans öğrencilerinin genel yetkinlik inançları ve işsizlik kaygısı arasındaki ilişkide öz saygının aracılık rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır.
Araştırmanın Gerekçesi:	Günümüzde işsizlik rakamlarının çeyreğini genç işsizler oluştururken, mezun olunan bölümlere göre işsizlerin büyük çoğunluğunu sosyal hizmet bölümü mezunları oluşturmaktadır (https://www.tuik.gov.tr/tr/2020). Henüz yeni bir problem olan sosyal hizmet mezunu işsizliği, kolay iş bulma ümidiyle bu bölümü seçen ve eğitimi devam eden öğrencileri kaygılandırmaktadır. Kaygı üzerinde olumlu etkisi olan öz saygı ve genel yetkinlik inancı gibi kişisel kazanımlar önem kazanmaktadır (Begue, 2005 ve Burger,2006). Literatürde kısıtlı olan sosyal hizmet alan araştırmasına katkıda bulunmak, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygısını, genel yetkinlik inancı ve öz saygı gibi psikolojik değişkenlerle ilişkisini inceleyerek, elde edilen sonuçlarla farkındalık oluşturmak, mevcut araştırmalara ışık tutmak amaçlanmaktadır.
Araştırmanın Yöntemi:	Araştırmanın yöntemi nicel araştırma olup, ilişkisel desen kullanılacaktır. Veri toplamak için anket tekniğinden faydalanılacaktır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için, kurtosis skewness, basıklık çarpıklık tekniklerinden faydalanılacaktır. Çıkan sonuçlara göre değişkenler arasındaki ilişkiler için korelasyon analizi kullanılacaktır. Analizler için SPSS 23.0 paket programı kullanılacaktır. Araştırmanın örneklemini, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans öğrencileri oluşturmaktadır.

Kullanılacak
biyolojik,
psikolojik ve
teknik vb. tüm
yöntemleri
açıklayan etik ile
ilgili özet:

Araştırmada, 'Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği', 'İşsizlik Kaygı Ölçeği', 'Öz Saygı Ölçeği' ve demografik bilgi formu kullanılacaktır. Katılımcıların vereceği cevaplar kesinlikle gizli tutulacak, sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. Katılımcılardan isim ve soy isim bilgileri talep edilmeyecektir.

Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Sayın Dr. Gülin YAZICI ÇELEBİ'nin "Sosyal Hizmet Öğrencilerin Genel Yetkinlik İnançları ve İşsizlik Kaygısı Arasındaki İlişkide Öz Saygının Aracılık Rolü: Gümüşhane Üniversitesi Örneği" adlı projesi değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur. ✓

Projenin etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Serap ŞAHİN, 2000 yılında Trabzon Tefvık Serdar Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi Bilimler Fakültesi İktisat bölümünden mezun olduktan sonra, çeşitli özel sektör kuruluşlarında ön muhasebeci olarak çalıştı. 2016 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyal Hizmetler Ön Lisans programından, 2019 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Hizmet lisans programından mezun oldu. Sosyal hizmet eğitim sürecinde; Trabzon Sevgi Evleri, Trabzon Özel Bakım Merkezi ve Akçaabat Sosyal Hizmet Merkezi'nde staj yaptı. 2020 yılında Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

